

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण
प्रतिवेदन (GESI Audit) २०८२ पौष

रघुगंगा गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
गण्डकी प्रदेश

परामर्श दाता संस्था
ईजोरा नेपाल प्रा.लि.

अध्यक्षको कलमबाट

नेपालको संविधानले निर्दिष्ट गरेको राज्यको पुनःसंरचना बमोजिम स्थानीय तहका रूपमा गण्डकी प्रदेशको म्याग्दी जिल्लामा तत्कालीन गा.वि.स.हरु बेगखोला, राखु भगवती, राखु पिप्ले, दरनाम, झीं, पाखापानी, चिमखोला, कुइनेमंगले गरी ८ वटा गा.वि.स.हरुलाई समावेश गरी १ गा.वि.स. १ वडाका दरले ८ वटै वडा कायम गरी रघुगंगा गाउँपालिकाको स्थापना गरिएको हो। नेपालको संविधान एवम् स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले व्यवस्था गरेको स्थानीय तहका काम, कर्तव्य, अधिकार र सङ्घीयताको मूल मर्मलाई स्थायी रूपमा संस्थागत गर्न स्थानीय तहको स्थापनाको सुरुवाती केही वर्षहरु नीतिगत एवम् कानुनी अन्यालतामा गुञ्जियो। उपलब्ध स्रोत, साधन एवम् जनशक्तिको सदुपयोग गर्नसमेत कठिनाई भयो। विगतका तिनै अन्यालता एवम् कठिनाइहरुबाट पाठ सिक्दै पछिल्ला वर्षहरुमा स्थानीय तहहरु सुधारात्मक मार्ग तर्फ उन्मुख भएका छन्।

यसरी नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा लैङ्गिक विभेद अन्त्य गरी समानुपातिक र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको छ। संविधानको धारा ३८ ले महिलालाई समान वंशिय अधिकार, सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार राज्यका सबै तहमा सहभागी हुने अधिकार, सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिला सम्बन्धी अधिकार, शिक्षा स्वास्थ्य, रोजगार र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदको व्यवस्था गरेको छ। संविधानले महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसाजन्य कार्यहरुलाई कानून बमोजिम दण्डनिय हुने व्यवस्था गरेको छ। संविधानको धारा १८ को समानताको हकमा सबै नागरिक कानूनको दृष्टिमा समान हुने तथा कसैलाई पनि कानूनको समान संरक्षणबाट वञ्चित नगरिने तथा सामान्य कानूनको प्रयोगमा उत्पत्ति धर्म, वा जातजाती, लिङ्ग, शारीरिक अवस्था, अपाङ्गता, स्वास्थ्य स्थिति, वैवाहिक स्थिति, गर्भा अवस्था, आर्थिक अवस्था, भाषा वा क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा अन्य यस्तै कुनै आधारमा भेदभाव नगर्ने उल्लेख छ। त्यस कारण उक्त व्यवस्थालाई सम्बोधन गर्नको लागि गाउँपालिका पनि सामाजिक समावेशीकरण को क्षेत्रमा सुधार गर्नको लागि विभिन्न लैङ्गिकमैत्री कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरीएको छ। यसरी कार्यान्वयन गर्दै गर्दा लैससासको अवस्था अध्ययन गर्नको लागि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण प्रतिवेदन तयार गरिएको हो।

अन्त्यमा यो लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण प्रतिवेदन निर्माणका लागि महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुहुने रघुगंगा गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिज्यूहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, लेखा अधिकृत, महिला बालबालिका शाखा तथा अन्य विषयगत शाखालगायत सबै कर्मचारी मित्रहरुमा गाउँपालिकाको तर्फबाट आभार प्रकट गर्न चाहन्छु। यसैगरी यो प्रतिवेदन तयार गर्न जिम्मा लिई सम्पन्न गर्नु हुने ईजोरा नेपाल प्रा.लिका संस्थापक इन्दिरा पुरी तथा स्थानीय शासन विज्ञ योगराज थपलिया(गाउले) सरलाई हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु। त्यसै गरी लैससास परीक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गर्न सहयोग गर्नु हुने स्थानीय शासन विज्ञ इन्दिरा पुरीलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

.....
श्री भव बहादुर भण्डारी

अध्यक्ष

उपाध्यक्षको सन्देश

स्थानीय तह सङ्घीय राज्यप्रणालीको आधारभूत तह हो । नेपालको संविधानले व्यवस्था गरेको राज्यको पुनःसंरचनाको मर्मअनुसार गठन भएको ७ सय ५३ वटा स्थानीय तहहरूमध्ये रघुगंगा गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय गण्डकी प्रदेशको म्याग्दी जिल्लामा अवस्थित छ । स्थानीय तह पुनः संरचना बमोजिम यस गाउँपालिकालाई तत्कालीन गा.वि.स.हरू बेगखोला, राखु भगवती, राखु पिप्ले, दगनाम, झीं, पाखापानी, चिमखोला, कुइनेमंगले गरी ८ वटा गा.वि.स.हरूलाई समावेश गरी १ गा.वि.स. १ वडाका दरले ८ वटै वडा कायम गरी रघुगंगा गाउँपालिकाको स्थापना गरिएको हो । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले निर्दिष्ट गरिएका काम, कर्तव्य र अधिकार सहित स्थानीय सरकारको वर्तमान इच्छा र भविष्यको योजनाको सफल कार्यान्वयन गर्नका लागि सम्बन्धित ऐन भौतिक संरचना, कानून निर्माण सँगै मानव संसाधनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । हाम्रो गाउँपालिकाले आम नागरिकहरूलाई सार्वजनिक सेवाप्रवाह गर्ने क्रममा विगतका दिनहरूमा जनशक्तिको प्राप्ति, विकास र उपयोगमा दर्जानौं चुनौतीहरूको सामना गर्नु पर्‍यो ।

यसरी नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा लैङ्गिक विभेद अन्त्य गरी समानुपातिक र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने व्यवस्था उल्लेख भए बमोजिम समानताको हक, सबै नागरिक कानूनको दृष्टिमा समान हुने तथा कसैलाई पनि कानूनको समान संरक्षणबाट वञ्चित नगरिने तथा सामान्य कानूनको प्रयोगमा उत्पत्ति धर्म, वा जातजाती, लिङ्ग, शारीरिक अवस्था, अपाङ्गता, स्वास्थ्य स्थिति, वैवाहिक स्थिति, गर्भा अवस्था, आर्थिक अवस्था, भाषा वा क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा अन्य यस्तै कुनै आधारमा भेदभाव नगर्ने उल्लेख छ । त्यस कारण उक्त व्यवस्थालाई सम्बोधन गर्नको लागि गाउँपालिकाले पनि सामाजिक समावेशीकरण को क्षेत्रमा सुधार गर्नको लागि विभिन्न लैङ्गिकमैत्री कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिएको छ । साथै यसरी कार्य गर्दै गर्दा लैससासको अवस्था अध्ययन गर्नको लागि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण गरी छलफलको माध्यमबाट यो प्रतिवेदन तयार गरिएको हो ।

अत्यन्तै अध्ययन यो प्रतिवेदन सम्पन्न गर्ने ईजोरा नेपाल प्रा.लि.का इन्दिरा पुरी र स्थानीय शासन विज्ञ योगराज थपलिया(गाउले) सरलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु साथै यो प्रतिवेदनलाई मूर्त रूप दिनका लागि संलग्न सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूलाई पनि हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

श्री प्रेम कुमारी पुन

उपाध्यक्ष

कृतज्ञता

राज्यशक्तिको शासकीय प्रयोगका सन्दर्भमा शासनको विकेन्द्रीकरण र सन्निकटताको सिद्धान्तलाई आत्मसात् गर्न संवैधानिक रूपमा नै नेपालको संविधान २०७२ मा भएको व्यवस्था बमोजिमको सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणालीको आधारमा नेपालमा तीन तहको सङ्घीय संरचना निर्माण हुँदा वि.सं २०७३ सालमा गठित ७५३ वटा स्थानीय सरकारहरू मध्य म्याग्दी जिल्लामा रघुगंगा गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय स्थापना भएको हो। शासनको आधारहरू सरकार, नागरिक, कानून, स्रोत, भूगोल र संरचनामध्ये संरचना पनि एक महत्वपूर्ण आधार हो जसमा प्रशासन, सङ्गठन र व्यवस्थापनको व्यवस्थित संयोजन रहेको हुन्छ।

यसरी नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा लैङ्गिक विभेद अन्त्य गरी समानुपातिक र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको छ। संविधानको धारा ३८ ले महिलालाई समान वंशिय अधिकार, सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार राज्यका सबै तहमा सहभागी हुने अधिकार, सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिला सम्बन्धी अधिकार, शिक्षा स्वास्थ्य, रोजगार र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदको व्यवस्था गरेको छ। संविधानले महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसाजन्य कार्यहरूलाई कानून बमोजिम दण्डनिय हुने व्यवस्था गरेको छ। संविधानको धारा १८ को समानताको हकमा सबै नागरिक कानूनको दृष्टिमा समान हुने तथा कसैलाई पनि कानूनको समान संरक्षणबाट बञ्चित नगरिने तथा सामान्य कानूनको प्रयोगमा उत्पत्ति धर्म, वा जातजाती, लिङ्ग, शारीरिक अवस्था, अपाङ्गता, स्वास्थ्य स्थिति, वैवाहिक स्थिति, गर्भा अवस्था, आर्थिक अवस्था, भाषा वा क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा अन्य यस्तै कुनै आधारमा भेदभाव नगर्ने उल्लेख छ। त्यस कारण उक्त व्यवस्थालाई सम्बोधन गर्नको लागि गाउँपालिकाले पनि सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा सुधार गर्नको लागि विभिन्न लैङ्गिकमैत्री कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिएको छ। यसरी कार्यान्वयन गर्दै गर्दा लैससासको अवस्था अध्ययन गर्नको लागि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण प्रतिवेदन तयार गरिएको हो।

अन्त्यमा यो प्रतिवेदन तयार गर्न सहयोग गर्नुहुने रघुगंगा गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाका सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिज्यूहरू, कर्मचारी मित्रहरूलाई कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु साथै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने जिम्मा लिने संस्था ईजोरा नेपाल प्रा.लिका इन्दिरा पुरी तथा स्थानीय शासन विज्ञ योगराज थपलिया(गाउले) सरलाई हार्दिक धन्यवाद सहित कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु।

.....

श्री कुलराज पौडेल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विसयासुची

१. पृष्ठमूमि.....	५
२. परीक्षणको महत्व.....	६
३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणको उद्देश्यहरू :.....	६
४. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणले समेटने क्षेत्रहरू.....	७
५. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणको विधि र तरिका.....	७
५.१. दस्तावेज समिक्षा.....	७
५.२. लक्षित समुहका व्यक्तिहरू तथा सुचनाकार व्यक्तिहरूसँग अर्न्तवार्ता तथा छलफल.....	८
५.३. कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन (सुचकहरूको लेखाजोखा).....	८
६. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणको विश्लेषणका औजारहरू.....	९
७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणबाट आएका मुख्य प्राप्तिहरू.....	९
८. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण विधिबाट देखिएको लैससासको अवस्था.....	१०
८.१. परीक्षण पश्चात सुचकहरूले प्राप्त गरेको अङ्क.....	१०
९. सबल पक्ष, सुधार गर्नु पर्ने पक्ष, अवसर र चुनौतीहरू (सामुहिक छलफलबाट).....	१६
९.१. सुचकको बुदाँगत अङ्कको आधारमा हलबाट राय लिएर सामुहिक रूपमा गरिएको विश्लेषण.....	१६
९.२. समुह कार्यबाट गरिएको विश्लेषण.....	२०
१०. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्ययोजना.....	२२
११. सुझाव.....	२६
१२. निष्कर्ष.....	२७
१३. अनुसूचीहरू.....	२८
१३.१. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणका सुचकहरू र प्राप्ति.....	२८
१३.२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण कार्यशालाका केहि झलकहरू :.....	३९

१. पृष्ठभूमि

रघुगंगा गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय रघुगंगा, म्याग्दी नेपालको गण्डकी प्रदेशको म्याग्दी जिल्लामा रहेको छ । २०७३ सालमा स्थानीय तह पुनः संरचना बमोजिम यस गाउँपालिकालाई तत्कालीन गा.वि.स.हरू बेगखोला, राखु भगवती, राखु पिप्ले, दग्नाम, झीँ, पाखापानी, चिमखोला, कुइनेमंगले गरी ८ वटा गा.वि.स.हरूलाई समावेश गरी १ गा.वि.स. १ वडाका दरले ८ वटै वडा कायम गरी रघुगंगा गाउँपालिकाको स्थापना गरिएको हो । यो गाउँपालिका भौगोलिक हिसाबले पहाड भूभागयुक्त गाउँपालिका हो । यसका अधिकांस भूभागहरूमा पहाड क्षेत्रको बाहुल्यता रहेका छन् । यो गाउँपालिकामा जम्म ८ वटा वडाहरू रहेका छन् भने भौगोलिक हिसाबले गाउँपालिका २८ डिग्री २२ मिनेट देखि २८ डिग्री ४१ मिनेट उत्तरी आक्षांस सम्म र ८६ डिग्री २५ मिनेट देखि ८६ डिग्री ३७ मिनेट पूर्वी देशान्तर सम्म फैलिएको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वी सिमानामा अन्नपूर्ण गाउँपालिका र मुस्ताङ जिल्ला पर्दछन् भने पश्चिममा धवलागिरी गाउँपालिका र मालिका गाउँपालिका रहेका छन् । त्यसैगरी यस गाउँपालिकाको उत्तर दिशातर्फ धवलागिरी गाउँपालिका र मुस्ताङ जिल्लाले जोडेका छन् भने दक्षिणमा मंगला गाउँपालिका, बेनी गाउँपालिका र पर्वत जिल्लाको जलजला गाउँपालिकासँग यस गाउँपालिकाको सिमाना जोडिएको छ । यसरी यस गाउँपालिकाको म्याग्दी जिल्लाका सबै स्थानीय तहसँग सिमाना जोडिनुका साथै पर्वत जिल्ला र मुस्ताङ जिल्लाको सिमानासँग समेत यस गाउँपालिकाको सिमाना जोडिएको छ । यो गाउँपालिकाको क्षेत्रफल ३७९.१३ वर्ग कि.मी. रहेको छ ।

यसरी वि.स. २०७८ सालको जनगणना अनुसार यस गाउँपालिकामा जम्मा १६०६८ जनसंख्या रहेको छ । जसमध्ये ४८.९ प्रतिशत अर्थात ७८५१ जना महिलाहरूको संख्या छ र ५१.१ प्रतिशत अर्थात ८२१७ जना पुरुषहरू रहेको छन् । कुल घर परिवार संख्या ३७६६ रहेको छ भने यस गाउँपालिकाको जनघनत्व ३७ र लैङ्गिक अनुपात ९२.११ प्रतिशत रहेको छ भने साक्षरता तर्फ महिला ७६.६७ प्रतिशत र पुरुष ९०.०८ प्रतिशत गरी औषत साक्षरता ८३.४९ प्रतिशत रहेको छ । यसरी यस रघुगंगा गाउँपालिकामा पुरुषको भन्दा महिलाको जनसंख्या बढि रहेको तथ्याङ्कले देखाएको छ । यसै क्रममा नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा लैङ्गिक विभेद अन्त्य गरी समानुपातिक र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने व्यवस्था उल्लेख भएको छ । संविधानको धारा ३८ ले महिलालाई समान वंशिय अधिकार, सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार राज्यका सबै तहमा सहभागी हुने अधिकार, सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिला सम्बन्धी अधिकार, शिक्षा स्वास्थ्य, रोजगार र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदको व्यवस्था गरेको छ । संविधानले महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिंसाजन्य कार्यहरूलाई कानून बमोजिम दण्डनिय हुने व्यवस्था गरेको छ । संविधानको धारा १८ को समानताको हकमा सबै नागरिक कानूनको दृष्टिमा समान हुने तथा कसैलाई पनि कानूनको समान संरक्षणबाट बञ्चित नगरिने तथा सामान्य कानूनको प्रयोगमा उत्पत्ति धर्म, वा जातजाती, लिङ्ग, शारीरिक अवस्था, अपाङ्गता, स्वास्थ्य स्थिति, वैवाहिक स्थिति, गर्भ अवस्था, आर्थिक अवस्था, भाषा वा क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा अन्य यस्तै कुनै आधारमा भेदभाव नगर्ने उल्लेख छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) सम्बन्धी देहायका प्रावधानहरूको व्यवस्था गरेको छ ।

क. गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकारमा लैससास सम्बन्धी व्यवस्था,

ख. वडा समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार अर्न्तगत वडामा आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पछाडी परेका महिला, बालबालिका, दलित अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक, अल्पसङ्ख्यक, सीमान्तकृत समुदायको अधिलेख राखी सामाजिक र आर्थिक उत्थान सम्बन्धी कार्य गर्ने, विभिन्न समुदाय बीच सामाजिक सद्भाव तथा सौहार्दता कायम गर्ने, बालविवाह, बहुविवाह, लैङ्गिक हिंसा, छुवाछुत, दहेज तथा दाईजो हलिया प्रथा, छाउपडि, कमलरी प्रथा, बालश्रम, मानव बेचबिखन जस्ता सामाजिक कुरिती र अन्धविश्वासको अन्त्य गर्ने गराउने व्यवस्था गरेको छ ।

ग. स्थानीय तहको योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा महिला तथा पिछडिएको वर्गको सहभागितामा जोड, योजना छनौटमा महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्येक लाभ पुग्ने कार्यक्रममा जोड दिदै लैससास प्रवर्धन गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

२. परीक्षणको महत्व

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अध्ययनको महत्व देहाय प्रकारको रहेको छ :

क. संविधानद्वारा प्रदत्त हकहरूको कार्यान्वयन गर्न तथा समानुपातिक समावेशिताका आधारमा राज्य संरचनाका सबै अङ्गहरूमा महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, मजदुर, किसान, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, पिछडिएका वर्ग र क्षेत्र सबैलाई सहभागी गराउन संवैधानिक व्यवस्था गरिएको परिप्रेक्ष्यमा सामाजिक विविधता बीचको असमानता, सामाजिक बञ्चितकरणका कारण सामाजिक समुहको विकास सुचकहरूमा भएको कमजोर अवस्था र सामाजिक, आर्थिक तथा प्रशासनिक क्षेत्रमा रहेको पहुँचको न्युन अन्तरलाई पहिचान गर्न ।

ख. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा भएको व्यवस्था अनुसार स्थानीय तहमा लैससासको विद्यमान अवस्थाको जानकारीका साथै तहगत तथा मुलुकको समग्र समस्या र चुनौतीहरूको पहिचान गर्न एवम् यस क्षेत्रका योजना तथा कार्यक्रमहरूको दक्षता र प्रभावकारीताको लेखाजोखा तथा मुल्याङ्कन गरी नीतिगत पृष्ठ पोषण लिन ।

३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणको उद्देश्यहरू :

क. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण मार्फत स्थानीय सरकारको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरूमा महिला, सीमान्तकृत समुहहरूलाई समावेश गरी, लैङ्गिक समानता र सबै जात, जातीको अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक अन्तरहरूको प्रभावलाई सम्बोधन गर्दै लैङ्गिक मूलप्रवाहिकरण र सशक्तिकरण गर्दै लैजाने ।

ख. महिला र सीमान्तकृत समुहहरूलाई समावेश गरी उनीहरूको योजनाबद्ध रूपमा व्यक्तिगत र सामूहिक क्षमता अभिवृद्धि गरी स्थानीय तहको विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरी आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्ने ।

ग. स्थानीय सरकारको सबै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने ।

घ. लैससास परीक्षणको नतिजाको आधारमा समस्या तथा चुनौतिहरूको पहिचान गरी समयमै समाधान गर्ने तथा भावी योजना तथा कार्यक्रमका लागि नीतिगत पृष्ठपोषण लिने ।

४. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणले समेटने क्षेत्रहरू

लैससास परीक्षणले समेटने क्षेत्रहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

क. नीति, कानून र योजना

ख. संस्थागत व्यवस्था

ग. मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास

घ. सेवा प्रवाह

ङ. सुशासन तथा उत्तरदायित्व

५. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणको विधि र तरिका

५.१. दस्तावेज समिक्षा : लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यदलले गाउँपालिकाको दस्तावेजहरू: (जस्तै : ऐन, कानून, नीति, कार्यविधि, वार्षिक योजना, आवधिक योजना, वार्षिक प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन, चौमासिक/वार्षिक समिक्षाको प्रतिवेदन, गाउँपालिकाको प्रोफाइल, विभिन्न समयमा भएका निर्णयहरू) आदिको लैससासको दृष्टिकोणबाट विश्लेषण र पुनरावलोकन गरियो। जसको लागि:

क. गाउँपालिकाको योजना अनुसार मिति २०८२ पौष ०७ र ०८ गते रघुगंगा गाउँपालिकाको अध्यक्ष श्री भव बहादुर भण्डारी ज्युको अध्यक्षतामा बैठक बसी लैससास परीक्षणको उद्देश्य बारेमा छलफल गरियो । सोही दिन दस्तावेज अध्ययन गर्न निम्न अनुसारको कार्यदल गठन गरियो । जुन कार्यदलमा गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष श्री प्रेम कुमारी पुनको संयोजकत्वमा तपशिलको व्यक्तिहरू रहनु भएको थियो :

संयोजक : श्री प्रेम कुमारी पुन (उपाध्यक्ष)

सदस्य : श्री कुलराज पौडेल (प्र.प्र.अ.)

सदस्य : श्री नहेन्द्र बहादुर क्षेत्री (शिक्षा शाखा प्रमुख)

सदस्य : श्री अर्जुन गौतम (आ.प्र. शाखा प्रमुख)

सदस्य : श्री पदम बहादुर भण्डारी (प्रशासन शाखा प्रमुख)

सदस्य : श्री शिव बहादुर थापा (सूचना प्रविधि शाखा)

सदस्य सचिव : श्री प्रमिला थापा (लैससास सम्पर्क व्यक्ति, महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरीक शाखा)

ख. उक्त कार्यदलले रघुगंगा गाउँपालिकाले तयार गरी कार्यान्वयनमा रहेका सम्पूर्ण लैङ्गिक सम्बन्धी नीति, नियम, दस्तावेज, कार्ययोजनाको विस्तृत रूपमा अध्ययन गरेको थियो ।

ग. लैससास परीक्षणको लागि रघुगंगा गाउँपालिकाका सम्पूर्ण पदाधिकारी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, शिक्षा अधिकृत, GESI Focal Person लगायत व्यक्तिहरू समावेश गरी कम्तीमा ३० जना बढिमा ५० जनालाई लैससास परीक्षणमा सहभागी गराउने ।

घ. लैससास परीक्षण कार्यशाला मिति २०८२ साल पौष ०७ र ०८ गते दिउसो गाउँपालिकाको सभाहलमा समापन गरिने निर्णय गरियो साथै प्रतिवेदन पौष २५ सम्म तयार गर्ने निर्णय गरियो ।

५.२. लक्षित समुहका व्यक्तिहरू तथा सुचनाकार व्यक्तिहरूसँग अन्तर्वार्ता तथा छलफल : रघुगंगा गाउँपालिकासँग सरोकार राख्ने समुहहरूसँग सम्बन्धित सवालहरूमा थप जानकारी लिनको लागि सामाजिक समावेशीकरणको हिसाबले वञ्चितकरणमा परेका समुहहरूको प्रतिनिधिहरू र उपभोक्ता समुह गरी दुईवटा लक्षित समुहसँग अन्तर्वार्ता तथा समुह छलफल गरियो ।

५.३. कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन (सुचकहरूको लेखाजोखा) : कार्यशालाको विभिन्न विषय बस्तुमा केन्द्रित भै सुचक तथा उपसुचक अनुसार अंकभार विश्लेषणका लागि नीतिगत व्यवस्था, संरचना, योजना तर्जुमा देखी कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, अभ्यास र प्रभाव सम्मको अवस्थालाई विश्लेषण गरी गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र सरोकारवालाहरू गरी कुल जम्मा ३५ जनाको सहभागितामा उक्त सुचक र सुचक तथा उपसुचकमा अङ्क प्रदान गर्ने काम गरियो । सहभागितात्मक छलफलको आधारमा लैससास सुचक तथा उपसुचकहरूमा राम्रो देखिएमा १, मध्ययम देखिएमा ०.५ र सुधार गर्नु पर्ने देखिएमा वा नभएमा ० अंक दिने आधार बनाई गाउँपालिकाको अवस्था विश्लेषण गरियो । विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरू र सुचकहरूमा प्राप्त अङ्कहरूलाई माकुरी जालो तथा बार चार्ट विधिको प्रयोग गरी सहभागिहरू माझ प्रस्तुत गरियो । विश्लेषणबाट प्राप्त भएका निष्कर्ष तथा सुझावहरू मध्य राम्रा पक्षहरूलाई निरन्तरता दिने र कमजोर पक्षहरूलाई सुधार गर्दै आगामी दिनहरूमा गाउँपालिकालाई लैससासमैत्री रूपमा स्थापित गर्ने कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

६. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणको विश्लेषणका औजारहरू

रघुगंगा गाउँपालिकाको लैससास परीक्षणका क्रममा विश्लेषणका लागि प्रयोग गरिएका औजारहरू निम्न रहेका छन् :

- क. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण कार्यदल गठन,
- ख. दस्तावेज समिक्षा,
- ग. लक्षित समूहका जानकार व्यक्तिहरूसँग अन्तरवार्ता तथा छलफल,
- घ. कार्यशाला गोष्ठी (सुचकहरूको लेखाजोखा), सवल, सुधारात्मक, अवसर र चूनौती विश्लेषण, कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन प्रतिवद्धता ।

स्थानीय तह लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण कार्यविधि, २०७७ मा उल्लेख भए बमोजिमको लैससास परीक्षण औजार प्रयोग गरिएको र औजारमा उल्लेख भएका ५ विषयहरू

१. स्थानीय सरकारको नीति, कानून योजनामा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी विकास,
- २) संस्थागत व्यवस्था,
- ३) मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास,
- ४) सेवा प्रवाह र
- ५) सुशासन तथा उत्तरदायित्व विषयका १०० वटा सुचकका आधारमा लैससासको वर्तमान अवस्थाको मापन गरिएको ।

यसरी मापन गर्दाको समयमा प्रत्येक सुचकमा उल्लेखित कुरा राम्रो देखिएमा १ अङ्क मध्ययम देखिएमा ०.५ अङ्क र सुधार गर्नु पर्ने वा नभएमा ० अङ्कहरू प्रदान गरिएको । ५ वटा मुल शिर्षक अन्तर्गत रहेका २२ वटा सहायक शिर्षकहरूमा प्राप्त अङ्कहरूलाई जोडि बार चार्ट तथा माकुरीजालोको चित्र (Spider net) बनाई सहभागिहरू माझ लैससासको अवस्था प्रस्तुत गरिएको । सो चित्रले देखाएका राम्रा पक्षहरूलाई निरन्तरता दिने, कमजोर पक्षहरूलाई सुधार गर्दै आगामी दिनहरूमा आवश्यकताहरूको पहिचान गरी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकासका लागि एकिकृत कार्ययोजना बनाई अगाडि बढाउन यो लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणले मद्दत पुर्याउने कुरालाई महत्वका साथ उल्लेख गरिएको छ ।

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणबाट आएका मुख्य प्राप्तिहरू

रघुगंगा गाउँपालिकाको लैससास परीक्षणबाट देखिएका मुख्य प्राप्तिहरू देहाय बमोजिमका छन् :

- क. गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र सरोकारवालाहरूमा लैससास सम्बन्धी बुझाईको विकास भएको छ ।

ख. गाउँपालिकाको नीतिगत व्यवस्था, विद्यमान संस्थागत संरचना, योजना तर्जुमा र कार्यक्रमहरूमा महिला र सामाजिक रूपमा बञ्चितमा परेका व्यक्ति र समूहहरूको सहभागिता र संवेदनशीलता सम्बन्धी वर्तमान अवस्थाको लैससास परीक्षणका सूचकका आधारमा अङ्क मापन भएको छ ।

ग. लैससास परीक्षणका सूचकका आधारमा प्राप्त भएका सुझावहरूको कार्यान्वयनका लागि कार्ययोजनाको तयारी र गाउँपालिकाको तर्फबाट कार्यान्वयनको सामुहिक प्रतिवद्धता भएको छ ।

८. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण विधिबाट देखिएको लैससासको अवस्था

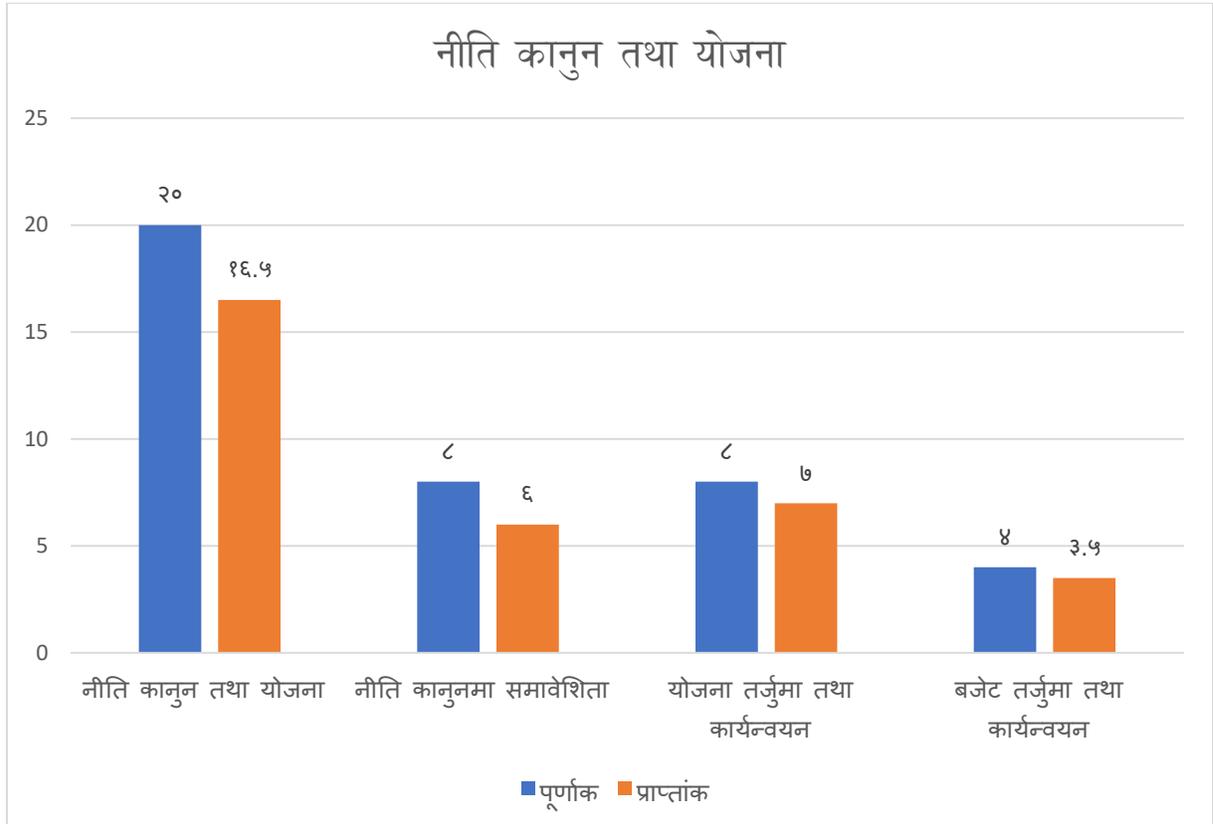
रघुगंगा गाउँपालिकाको लैससासको अवस्था सम्बन्धमा लैससास परीक्षणबाट प्राप्त भएको तथ्याङ्क अनुसार यस पालिकामा लैससास विश्लेषणमा आधारित सबै सूचकहरूमा सुधार गर्नको लागि आवश्यक कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिन्छ । समग्रमा अध्ययन गर्दा नीति कानून तथा योजना र सेवा प्रवाहमा नेपाल सरकारका लैससास विकासका नीति र प्रतिवद्धताको अवस्थाको तुलनात्मक रूपमा सन्तोषजनक देखिएता पनि संस्थागत व्यवस्था, मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास र सुशासन तथा उत्तरदायित्वमा सबै भन्दा बढी सुधारका प्रयास गर्नु पर्ने अवस्था रहेको देखिन्छ । त्यसैले आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाको क्रममा यो प्रतिवेदनलाई कार्यान्वयन गर्ने गरी बजेट विनियोजन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

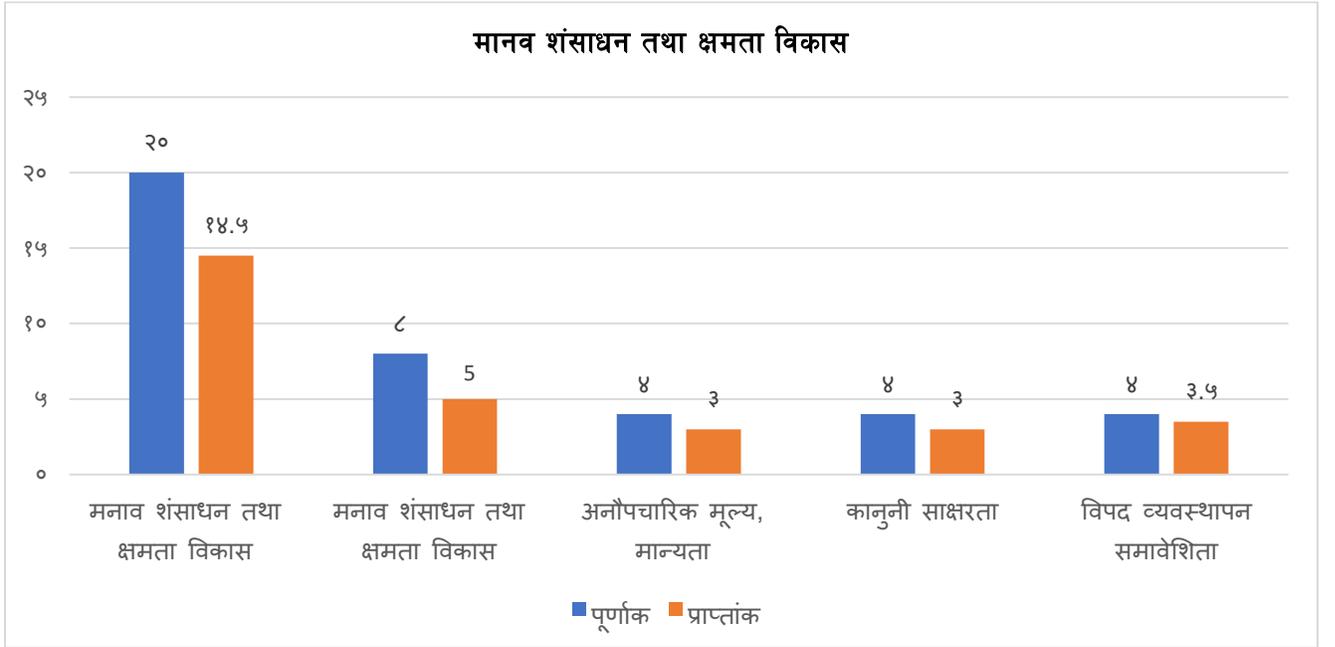
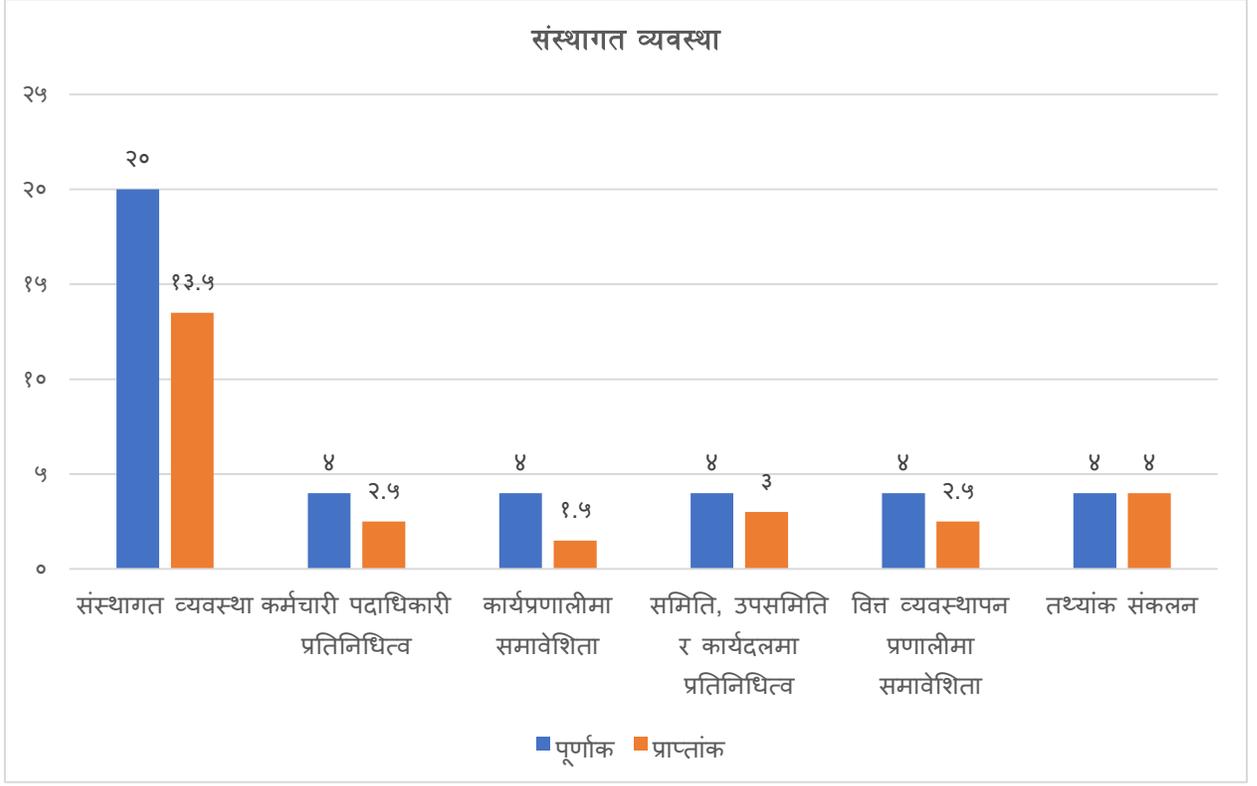
८.१. परीक्षण पश्चात सूचकहरूले प्राप्त गरेको अङ्क

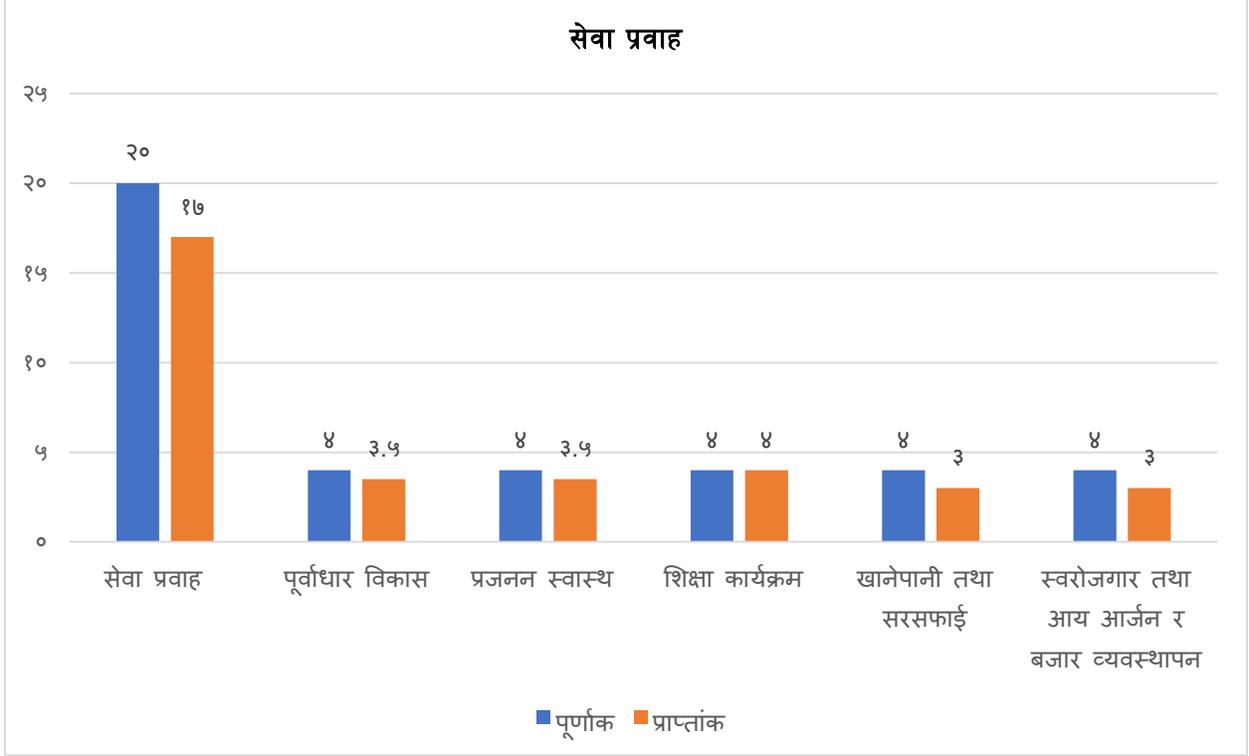
लैससास परीक्षणबाट रघुगंगा गाउँपालिकाले लैससास सम्बन्धी सूचकहरूमा प्राप्त गरेको अङ्क यस प्रकार रहेको छ :

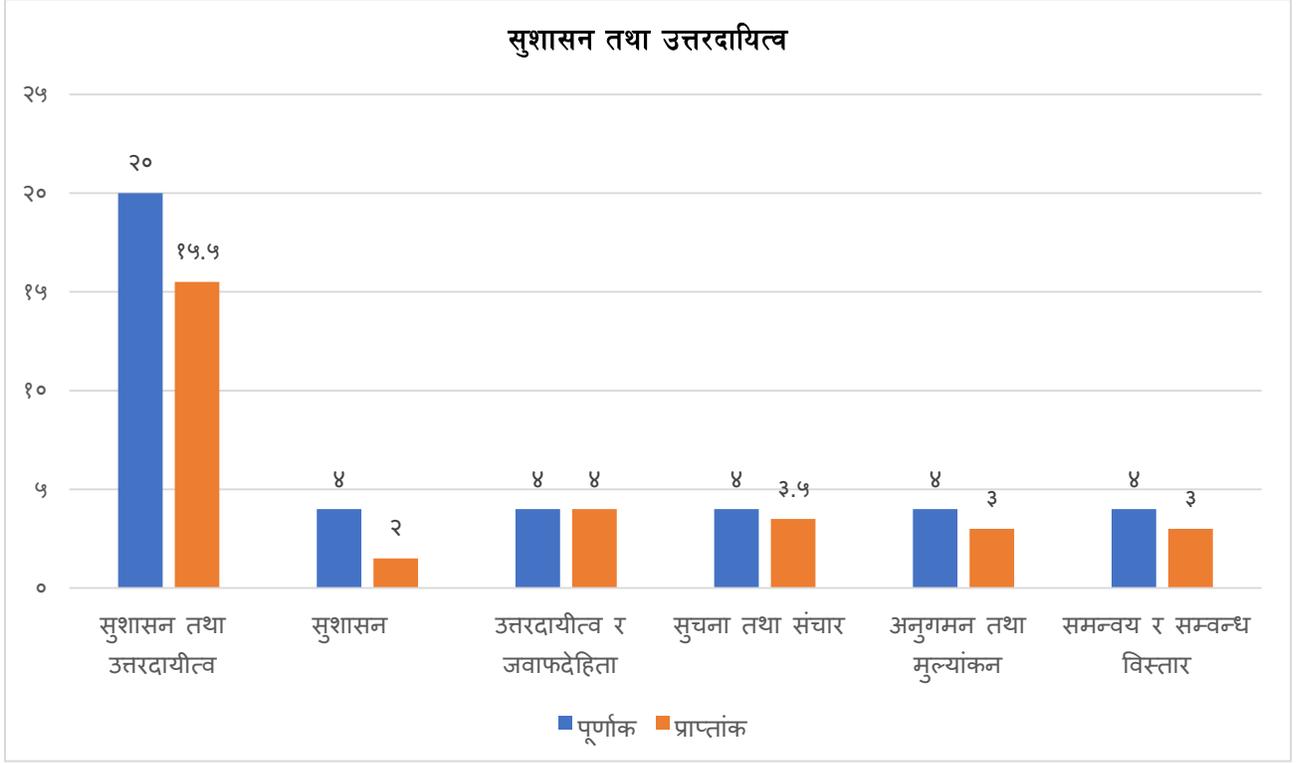
सूचक नं.	सूचकहरू	सूचकको अंक	प्राप्तांक	कैफियत
१	नीति कानून तथा योजना	२०	१६.५	
२	संस्थागत व्यवस्था	२०	१३.५	
३	मानव संशोधन तथा क्षमता विकास	२०	१४.५	
४	सेवा प्रवाह	२०	१७	
५	सुशासन तथा उत्तरदायित्व	२०	१५.५	
	जम्मा	१००	७७	

लैङ्गिक समानतन तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणमा पाँचवटा विषयबस्तुले प्राप्त गरेको अङ्कभारलाई विषयगत आधारमा Bar Chart मा तल प्रस्तुत गरिएको छ :

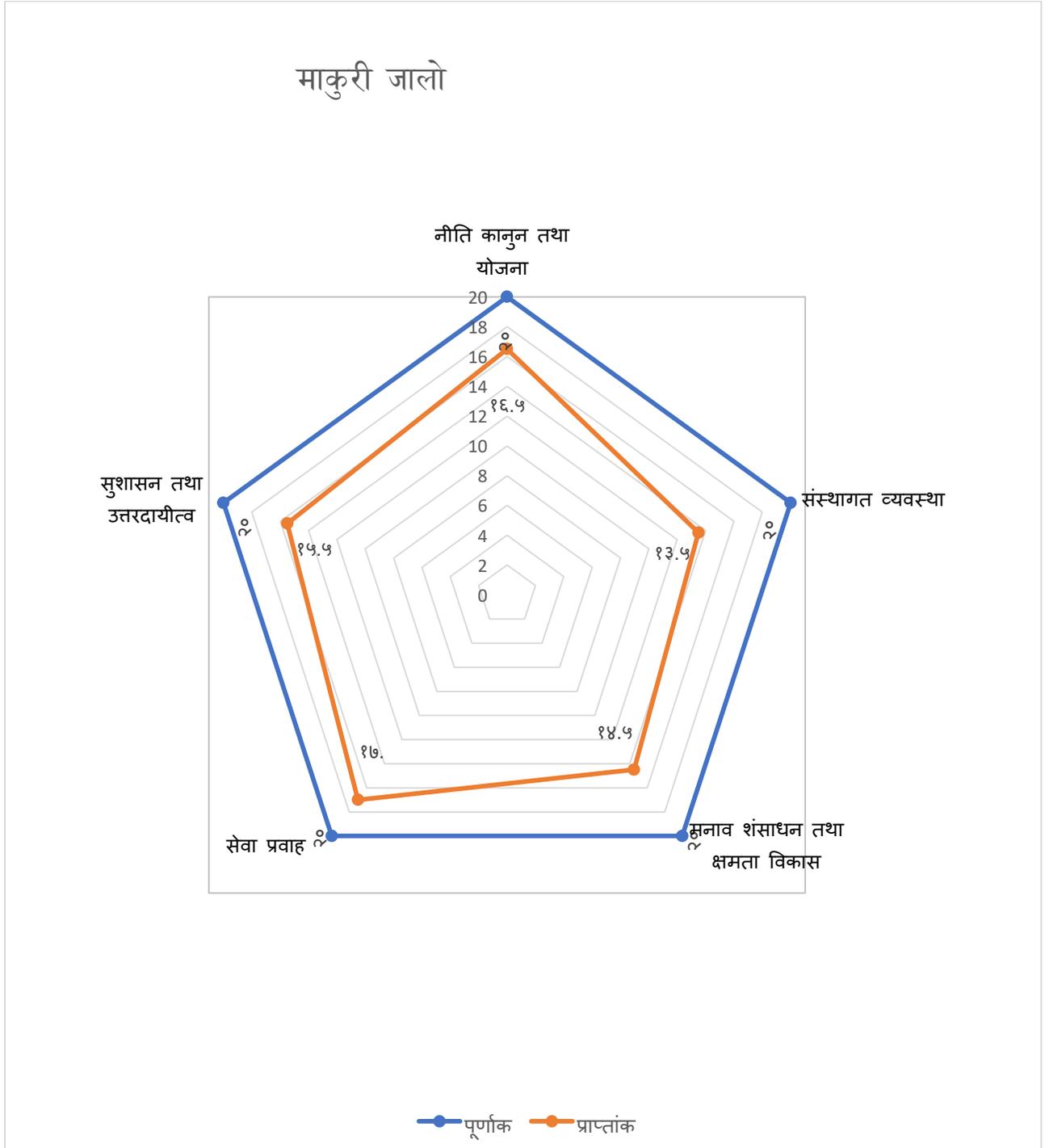

८.२. माकुरी जालो : रघुगंगा गाउँपालिका लैससास सम्बन्धी सूचाङ्कको अभ्यासमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई यहाँ सारांशमा माकुरी जालोमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

९. सबल पक्ष, सुधार गर्नु पर्ने पक्ष, अवसर र चुनौतीहरू (सामुहिक छलफलबाट)

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणका क्रममा गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी विद्यमान नीति, कानून, व्यवस्था, कार्यान्वयन र अभ्यासका सम्बन्धमा गरिएको सबल पक्ष, सुधारात्मक पक्ष, अवसर र चुनौती सम्बन्धी विश्लेषणमा आएका बुदाँ तथा सुझावहरू यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ।

९.१. सुचकको बुदाँगत अङ्कको आधारमा हलबाट राय लिएर सामुहिक रूपमा गरिएको विश्लेषण

मूल शिर्षक	सबल पक्षहरू	सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू	अवसर	चुनौती
नीति कानून तथा योजना	१. लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरणको लागि नीति तथा कार्यक्रममा समावेश भई बजेट विनियोजन गर्ने गरेको २. बालश्रम मुक्त पालिका घोषणा भएको ३. बालमैत्री स्थानीय शासनको लागि बजेट विनियोजन र नीतिगत व्यवस्था ४. लक्षित वर्गको लागि नीतिगत व्यवस्था भई बजेट व्यवस्थापन गर्ने गरेको	१. बजेटको व्यवस्था भएपनि लक्ष्य स्पष्ट नभएको २. बजेट व्यवस्था भएपनि कार्यान्वयन पक्ष कमजोर रहेको ३. नीतिगत व्यवस्था भएपनि कार्यक्रम उपस्थितिमा केहि कमजोर हुने गरेको	१. लैससास को नीति तथा कानून स्वयंम स्थानीय तहले बनाउने भएकाले आफ्नो भुगोल अनुसार बनाउन पाईने २. लैससास परिक्षणको लागि सहजकर्ता भएको, नीति, कार्यविधि भएको ३. होमस्टे, होटेल, गाइड सेवा, हस्तकला तथा स्थानीय उत्पादनमा सहभागिता बढाई सो मार्फत रोजगार, सिर्जना र आयआर्जनमा वृद्धि गर्ने अवसर ४. सहकारी, गैरसहकारी तथा निजी क्षेत्रसँगको	१. दुर्गम भूभाग, कमजोर सडक संजाल र मौसमी अवरोधका कारण सेवा प्रवाह र विकास कार्य प्रभावकारी हुन कठिनाई २. सिमित बजेट र श्रोत व्यवस्थापनको चुनौती ३. दक्ष जनशक्तिको अभाव

			सहकार्यबाट क्षमता बिकास	
संस्थागत व्यवस्था	<p>१. गाउँपालिका, वडा कार्यालय तथा विषयगत शाखाबीच कर्यक्षेत्र र जिम्मेवारी स्पष्ट भएकाले सेवा प्रवाह प्रभावकारी छ</p> <p>२. निर्वाचित जनप्रतिनिधि र प्रशासनिक कर्मचारी बीच राम्रो समन्वय रहँदा नीति निर्माण तथा कार्यन्वयन सहज भएको छ</p> <p>३. महिला तथा लक्षित वर्गको बिकासको निम्ति बजेटको व्यवस्थापन गरिएको</p>	<p>१. प्राविधिक तथा दक्ष जनशक्तिको अभाव</p> <p>२. कर्मचारी पदाधिकारी मा प्रतिनिधित्व</p> <p>३. क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम पर्याप्त नभएको</p> <p>४. कार्यप्रणलीमा समावेशीता</p> <p>५. वित्त व्यवस्थापन प्रणलीमा समावेशीता</p>	<p>स्थानीय तहमा भएको समावेशीकताको सिद्धान्तले गर्दा काम गर्न सजिलो</p> <p>सबैको आवश्यकता, समस्या र जनगुनासो सम्बोधन हुने</p>	<p>स्थानीय तहको संरचना भर्खर मात्र बनेकोले लैससासलाई संस्थागत गर्न समय लाग्ने ।</p> <p>मेलमिलाप कक्ष छुट्टै नहुनु</p> <p>कानुनको जानकारी अभाव</p>
मानव संसाधन तथा क्षमता बिकास	<p>१. न्याय पालिकाले सकृयता पूर्वक काम गर्नु</p> <p>२. कर्मचारीको संस्थाप्रति लगाव बढाउनु</p> <p>३. मानव ससाधन बिकासको निम्ति विविध विषयमा तालिम, गोष्ठी आदिको आयोजना</p>	<p>१. उच्च लागत र समय पर्याप्त नभएको</p> <p>२. तालिम प्राप्त कर्मचारी विदेश जानु तथा जागिर छोड्नाले लगानी खेर जना सक्ने</p> <p>३. मानव संसाधन तथा क्षमता बिकास कति भयो भन्ने</p>	<p>१. अफैले नीति बनाउने र कार्यान्वयन पनि गर्ने हुँदा नीति बनाउन र कार्यान्वयन गर्न सजिलो हुने भएकोले नतिजा छिटो आउने</p> <p>२. प्राविधिको बिकास</p> <p>३. मानव संशासन तथा क्षमता बिकासमा प्रोत्साहन</p>	<p>१. सिमित बजेट हुनु</p> <p>२. निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी लगायतका सरोकारवालाहरुलाई कानुनी साक्षरता बनाउन समय लाग्ने</p> <p>३. प्राविधिको पहुँचमा समानता नहुनु</p>

	गरिनु। ४. क्षमतावन कर्मचारी उत्पादन गर्न मदत	मुल्यांकन गर्न जटिल	गर्ने नीति तथा कार्यक्रम थप गर्नु	
सेवा प्रवाह	१.शाखागत कक्षामा गुनासोपाटीको व्यवस्था भएको २. भौतिक साधन श्रोतको पर्याप्त उपलब्धता ३. सुचना प्रविधिको प्रयोग प्रोत्साहन ४. योजना सम्झौता पुस्तिका वडामा व्यवस्था ५.गाउँपालिकाको प्रशासनिक भवन निर्माण अन्तिम चरणमा रहेको	१.वडामा सेवाग्राही पूर्णरूपमा सुचित नहुँदा सेवा लिन कठिनाई २. पूर्वाधार विकास लैससासको दृष्टिकोणबाट नहुनु (संरचनाहरू लैससास मैत्री नहुनु) ३. जनसहभागितामा कमि ४. सेवाग्राही हरुमा सुचना प्रविधिको ज्ञानको अभाव र उत्साहजनक रूपमा चासो/ सहभागिता नभएको ५. स्वारेजगार तथा आय आर्जन र बजार व्यवस्थापन ६. नयाँ कानुन तथा कार्यविधि तयारी नभएको	१. निर्णय प्रक्रिया छिटो/ छरितो २. आवश्यकताको आधारमा सेवा प्रवाह गर्न सजिलो हुने। ३. कर्मचारी दरबन्दी अनुसार रहेको	१. बजेटको अभावमा कतिपय सेवाहरू समयमा नै प्रवाह गर्न नसकिने। २. स्थानीय राजस्व वृद्धि गर्नु। ३. प्राकृतिक विपत्तिका कारण भौतिक संरचनाहरू जोखिम भैरहने ४. पर्याप्त तालिमको कमि
सुशासन तथा	१. नागरिक वडापत्रको	१.नीति, कानुन र	१. बढदो सामाजिक	१. हरेक

<p>उत्तरदायीत्व</p>	<p>व्यवस्था भएको २. स्पष्ट नीति, कानुन तथा कार्यविधिको उपलब्धता ३. सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक लेखापरिक्षण जस्ता अभ्यासको सुरुवात ४. वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम सार्वजनिक गरिनु । ५. समावेशी नीति तथा कार्यक्रम कार्यन्वयन प्रयास ६. सेवा प्रवाहमा पारदर्शिता र जवाफदेहितामा वृद्धि</p>	<p>कार्यविधिको प्रभावकारी कार्यन्वयन नहुनु २. नागरिक सहभागिता र सामाजिक जवाफदेहिता सिमित हुनु ३. निर्णय प्रक्रियामा ढिलासुस्ती र प्रक्रियागत जटिलता ४. अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणाली कमजोर ५. सुचना तथा संचार</p>	<p>सञ्चालको पहुँच र प्रयोगले सुशासन र उत्तरयित्वको महत्व बुझाउन सजिलो । २. नागरिक समाजमा सुशासन — संचारमा अभ्यास बढ्दो</p>	<p>अन्तरवस्तुहरू राजीतिक सवालमा रुपान्तरित भै मिलेमतोमा हुने खतरा हुन सक्छ ।</p>
---------------------	--	--	--	--

९.२. समुह कार्यबाट गरिएको विश्लेषण

राम्रा पक्ष /सवल पक्ष (समुह १)	कमजोर पक्ष /सुधारात्मक पक्ष (समुह २)
आवधिक तथा वार्षिक कार्यक्रममा लैससासलाई समावेश गरिएको	संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, लैडिगक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी ऐन बनेता पनि स्थानीय स्तरमा नीति तथा कार्यन्वयन प्रभावकारी रूपमा नभएकोले सुधार गर्नुपर्ने
संविधानको धारा २४,३८,३९,४०,४१ मा लैससास सम्बन्धी व्यवस्था भएको	स्थानीय तहहरूमा लैससास फोकल व्यक्ति नतोकीएको अवस्थामा तोकिनु पर्ने
स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाको काम, कर्तव्य, अधिकार र वडाका काम, कर्तव्य अधिकारमा लैससास सम्बन्धी व्यवस्था	लक्षित वर्गहरूमा समय अनुकूल अनुसार जनचेतना जगाउने र नियमिति अनुगमन गर्नुपर्ने
वेजिड घोषणापत्र	लक्षित वर्गहरूमा तालिमको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने
समान कामका लागि समान ज्याला	लक्षित वर्गको पहिचान गरि सेवाको प्राथमिकिकरण गरी सेवा प्रवाह गर्नु पर्ने
जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धिमा समान अवसर प्रदान	अनलाईन प्रणालीबाट सेवा प्रवाह हुने काम भौगोलिक विकटता का कारणले नेटवर्किड प्रणाली प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने
लैडिगक विकास हेर्ने एकाईको व्यवस्था	संविधानमा व्यवस्था भएता पनि स्थानीय स्तरमा सुशासन तथा उत्तरदायीत्व सम्बन्धी कानुन नभएकोले स्थानीय स्तरका जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारी मिलेर सो बमोजिमको नीति तथा कार्यक्रमको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।
अवसरहरू (समुह नं. ३)	चुनौतीहरू (समुह नं. ४)
गाउँपालिकाले ऐन कानुन बमोजिम काम गर्ने गरेको (संघीय कानुन बमोजिम) स्थानीय कानुन नवनाएको ।	स्थानीय स्तरमा समावेशी अनुकूल ऐन, कार्यविधि निर्देसिका नबन्नु
महिला र पुरुषको समान ज्याला दर कायम	दिर्घकालिन सोचका साथ योजना नबन्नु

संविधानको धारा ३८ मा महिला सम्बन्धी हकको व्यवस्था	गुरुयोजना तथा आवधिक योजनामा लैससासका कार्यक्रम प्राथमिकतामा नपर्नु
समिति, उपसमिति समूहहरूमा अनिवार्य ३३ प्रतिशत महिला प्रतिनिधित्व हुने गरेको	नीति तथा कानुन निर्माण गर्दा लक्षित समुदायलाई पर्याप्त सहभागिता नगराउनु ।
कार्यालयमा शाखा प्रमुख फोकल पर्सन ताकिनु	केन्द्रिकृत सेवा प्रवाह
गाउँपालिका /गाउँपालिकामा अध्यक्ष/ उपाध्यक्ष वा प्रमुख / उपप्रमुख मध्य १ महिला हुने व्यवस्था	बढ्दो सूचना प्रविधिको प्रयोगको पहुँचमा विस्तार तथा गुणस्तरियतामा सुधार हुन नसक्नु एथेष्ट बजेट विनियोजन नहुनु
दलित, महिला ज्येष्ठ नागरिक जस्ता सेवाग्राहीहरूलाई प्राथमिकता दिई काम गर्ने गरेको	अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका तथा महिला मैत्री भवन निर्माण नहुनु, पर्याप्त जनशक्तिको व्यवस्थापनमा कमी,
महिला/दलितहरूलाई समितिहरूको नेतृत्व गर्ने गराईने गरेको	लक्षित वर्गको पहुँचमा अभिवृद्धि नहुनु
बजेट विनियोजनमा लक्षित वर्गहरूलाई बजेट तथा कार्यक्रम विनियोजन गर्ने गरेको	बजेटमा स्रोत सुनिश्चितताको अभाव भएको कारण जनचेतनामुलक कार्यक्रम विस्तार गर्न नसक्नु
दलित र अन्य जातीमा एकरूपता रहेको प्रमाणित गर्न बेला बेलामा सहभोजको आयोजना गरिएको	भौगोलिक बिकटताको कारण प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाह गर्न नसक्नु
ज्येष्ठ नागरिक भत्ता, सामाजिक सुरक्षा भत्ता गाउँ /गाउँमा पुर्याएको	कानुनी साक्षरतामा कमी, सेवा प्रवाहमा पर्याप्त समन्वयको कमी तथा कार्यजिम्मेवारी बाडँफाडँमा अस्पष्टता

१०. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्ययोजना

मुल शिर्षक	प्रासांक	अवस्था सुधारको लागि आवश्यक क्रियाकलाप	क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी			समयावधि	थप दायित्व	
			पहलकर्ता	निर्णयकर्ता	कार्यान्वयनकर्ता		पने	नपने
नीति कानुन तथा योजना (२०)	१६.५	१. गाउँपालिकाले लैससास नीति बनाउने	लैससास शाखा	कार्यपालिका	लैससास र योजना प्रशासन	आ.व. ०८२/	पने	नपने
नीति र कानुनमा समावेशीता (८)	६	२. कानुन निर्माणलाई अपेक्षित समावेशीकरण बनाउने				०८३	पने	
योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (८)	७	३. योजना तर्जुमामा अत्याधिक मात्रामा लक्षित वर्गलाई सहभागी गराउने				बजेटमा समावेश गर्ने		
बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (४)	३.५	४. बस्ती स्तरबाट आएका योजनालाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्ने						
संस्थागत व्यवस्थापन (२०)	१३.५	१.खण्डीकृत तथ्यांक विश्लेषण र आवश्यकताको आधारमा योजना निर्माण गर्ने	लैससास शाखा	कार्यपालिका	गाउँपालिका	आ.व. ०८२/	पने	
कर्मचारी पदाधिकारी प्रतिनिधित्व (४)	२.५	२.आवधिक तथा क्षेत्रगत योजना र लैससास नीति अनुरूप वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्ने				०८३		
कार्यप्रणालीमा समावेशीता (४)	१.५	३.बजेट निर्माण गर्दा लैगिक उत्तरदायि बजेट बनाउने र लक्षित वर्गलाई सम्बोधन गर्न बजेट				बजेटमा समावेश गर्ने		
समिति उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व (४)	३							

वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समावेशीता (४)	२.५	बनाउने ४.कर्मचारी पदाधिकारी प्रतिनिधित्वमा समावेशीकरण बनाउने						
तथ्यांक संकलन तथा व्यवस्थापन (४)	४							
मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास (२०)	१४.५	१.लैससास सम्बन्धी क्षमता विकास कार्ययोजना तयार गरी छुट्टा छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन गरि कार्यान्वयन गर्ने ।	लैससास शाखा	कार्यपालिका	प्रशासन, योजना शाखा, शिक्षा शाखा, स्वास्थ्य शाखा	आ.व. ०८२/ ०८३ बजेटमा समावेश गर्ने	पर्ने	
मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास (८)	५							
अनौपचारिक मूल्या मान्यता र कुसस्कार विरुद्ध जनचेतना (४)	३	२.लैङ्गिक तथा सामाजिक रूपमा बहिस्करणमा परेका व्यक्ति र समुहहरुको विकासको लागि छुट्टै कोष तथा बजेट व्यवस्था गर्ने । (जस्तै बाल विकास कोष, अपाङ्गता विकास कोष, छात्रवृत्ति कोष, दलित उत्थान विकास कोष आदी) उनीहरुको सक्रियतामा आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।						
कानुनी साक्षरता (४)	३							
विपद् व्यवस्थापनमा समावेशीता (४)	३.५	३.बाल हेल्पलाईन १०९८, बालबालिका खोजतलास केन्द्र १०४, महिला विरुद्ध हुने हिंसा विरुद्ध उजुरी गर्ने महिला आयोगको टोल फ्रि नं ११४५, घरेलु हिंसा विरुद्ध जानकारी समुदायमा प्रभावकारी ढंगबाट सूचना प्रवाह						

		<p>गर्न स्थानीय संयन्त्र खडा गर्ने</p> <p>४.समय समयमा गाउँपालिका मा भएका गतिविधिहरुको स्वमूल्यांकन गरी सुधारका लागि कार्ययोजना बनाउने ।</p> <p>५.लैससास सम्बन्धी हाल गरिरहेका कार्यक्रमलाई पनि व्यवस्थित रूपमा गर्ने वा निरन्तरता दिने ।</p> <p>६. कानुनी साक्षरता कार्यक्रम</p>						
सेवा प्रवाह (२०)	१७	<p>१. लैङ्गिक तथा सामाजिक रूपमा बहिस्करण तथा जोखिममा परेका व्यक्ति र समुदायको नक्सांकन तथा वार्षिक रूपमा अध्यावधिक गर्ने ।</p> <p>२.बालबालिका ज्येष्ठ नागरिक, महिला र अपाङ्गमैत्री भौतिक संरचना (सार्वजनिक स्थल) निर्माण गर्न को लागि गाउँपालिकाले नीतिगत व्यवस्था गर्ने तथा सेवान्ग्राहीहरु प्रतिकारत रहँदा बस्ने ठाउँको उचित व्यवस्थापन जस्तै : पिउने पानी, महिलापुरुष शौचालय, प्रतिकालयको व्यवस्था गर्ने ।</p>	लैससास शाखा	कार्यपालिका	प्रशासन, योजना शाखा, शिक्षा शाखा, स्वास्थ्य शाखा	आ.व. ०८२/०८३ बजेटमा समावेश गर्ने	पर्ने	
पूर्वाधार विकास (४)	३.५							
प्रजनन स्वास्थ्य (४)	३.५							
शिक्षा कार्यक्रम (४)	४							
खानेपानी तथा सरसफाई (४)	३							
स्वरोजगार तथा आयआर्जन र बजार व्यवस्थापन (४)	३							

		३.बालीका तथा वञ्चितिकरणमा परेका समुदायलाई शैक्षिक सहयोग नीति लिने । ४.स्वरोजगार कार्यक्रमलाई बजेट थप गर्दै थप प्रभावकारी बनाउने ।						
सुशासन तथा उत्तरदायित्व (२०)	१५.५	१.स्थानीय तहले सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, लैससास परीक्षण, नागरिक वडापत्र जस्ता सामाजिक जवाफदेहीताका औजारहरुको कार्यान्वयनको लागि कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन गर्ने । २.चौमासिक रूपमा सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक लेखा परीक्षण र लैससास परीक्षण गर्ने । ३.प्रत्येक वडाले धमदकप्तभ मार्फत वडा स्तरिय सूचनालाई व्यवस्थित गर्ने	सूचना तथा प्रविधि शाखा	कार्यपालिका	गाउँपालिका	आ.व. ०८२/ ०८३ बजेटमा समावेश गर्ने	पर्ने	
सुशासन (४)	२							
उत्तरदायित्व र जवाफदेहीता (४)	४							
सूचना र सञ्चार (४)	३.५							
अनुगमन तथा मूल्यांकन (४)	३							
समन्वय र सम्बन्ध विस्तार (४)	३							

११. सुझाव

रघुगंगा गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणमा आएको अङ्कभार, सबल र सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू लाई विस्तृत रूपमा अध्ययन गर्दा लैससास पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा पुऱ्याउनको लागि देहाय बमोजिमका सुझावहरू रहेका छन् :

क. नेपालको संविधानको धारा १८ र धारा ३८ तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले अंगिकार गरेका उद्देश्य प्राप्तीका लागि नीति, कानून र योजना तयार गर्दाको समयमा नै लक्षित वर्गको सहभागिता बढाउनु पर्ने ।

ख. संविधानमा समावेश भए बमोजिम लक्षित वर्गको आशयकता बमोजिमको कार्यक्रम र बजेटको तर्जुमा गर्नुपर्ने ।

ग. लैङ्गिक तथा सामाजिक अवस्थाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन, व्यवस्थापन, अभिलेखिकरण तथा अद्यावधिकरणलाई संस्थागत गर्नुपर्ने ।

घ. समुदाय स्तरमा सामाजिक कुसस्कार र कुरिति विरुद्ध जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने ।

ङ. विपद् व्यवस्थापनमा समान सहभागिता गराउनु पर्ने वा लक्षित वर्गको सहभागिता बढाउनु पर्ने ।

च. गाउँपालिका बासीको माग अनुसार गाउँपालिकाले स्वरोजगार तथा आय आर्जन र कृषि उत्पादनको बजार व्यवस्थापनको कार्यमा अझै जोड दिनुपर्ने ।

छ. निरन्तर रूपमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण गर्नुपर्ने ।

ज. जनप्रतिनिधिहरू जनता प्रति अझ बढि उत्तरदायि बनाउन सुचना प्रणालीलाई चुस्त दुरुस्त बनाउनु पर्ने साथै लैससास सम्बन्धीका कानूनहरू सार्वजनिक गर्नु पर्ने वा गाउँपालिकाको वेबसाइट नीरन्तर राख्नु पर्ने ।

झ. लैससास विकासको लागि प्रत्येक वर्ष सभाबाट विशेष बजेट विनियोजित गरी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ ।

ञ. आगामी वर्षको लैससास परीक्षण गर्दा यस वर्ष बनाइएको कार्ययोजनाको समिक्ष गरी कारण बस सम्पन्न गर्न नसकिएको कार्यक्रमलाई अर्को वर्ष निरन्तरता दिनुपर्ने ।

ट. लैससास परीक्षणबाट आएका नतिजा र यसको महत्वको बारेमा कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूलाई लैससास सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्नुपर्ने ।

ठ. लैससास परीक्षण कार्ययोजना कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन गर्ने र अनुगमनका लागि व्यक्ति र सम्बन्धित शाखा वा समितिलाई जिम्मेवारी तोक्नु पर्ने ।

ड. लैससास सम्बन्धी छुट्टै नीति तथा कानूनको व्यवस्था गरी लैससास डेक्स तयार गर्नु पर्ने साथै लैससास कार्यान्वयन समिति निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने ।

ढ. लैससास सम्पर्क व्यक्ति तोकिएको हुनु पर्ने ।

ण. दिगो विकासको लक्ष्यहरू विशेष गरी लक्ष्य नं. ५ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण प्राप्त गर्ने विषयलाई स्थानीयकरण गरी सोहि अनुसार बजेट विनियोजन गर्नु पर्ने ।

त.गाउँपालिका क्षेत्रमा कुनै पनि घरेलु हिंसा वा लैङ्गिक हिंसा का घटना घटने छैन भनि सुनिश्चितता गरी हिंसा रहित बडा र गाउँपालिका घोषणाको तयारी गर्नु पर्ने ।

१२. निष्कर्ष

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मैत्री गाउँपालिका निर्माणका लागि स्थानीय तहको लैससास परीक्षणका गरी त्यसको नतिजाका आधारमा आगामी विकास योजनाका लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी गरिएको कार्यविधि वा दिग्दर्शन २०७८ का आधारमा गाउँपालिकाको कार्यदलको सहजिकरण र सहयोगमा यो लैससास परीक्षण सम्पन्न भएको हो । लैससास परीक्षणबाट प्राप्त ७७ अङ्कका आधारमा कार्ययोजनाको समेत तयारी भएको छ । लैससास परीक्षणका क्रममा लैससास सम्बन्धी अवधारणागत बुझाईको समेत विकास भएको छ । आगामी दिनमा सहभागितात्मक विधि र प्रक्रियाका आधारमा गरिएको यस लैससास परीक्षणले सबै सरोकारवालाहरूको सिफारिस तथा कार्ययोजनाको कार्यान्वयनमा समन्वय तथा सहकार्यको विकास हुनेछ । परीक्षण पश्चात लैससास विकासको लागि गाउँपालिका उपाध्यय ज्यूले हामी लैससास मैत्री गा गाउँपालिका निर्माणका लागि कार्यक्रम गर्दैछौं तर अझै धेरै गर्न बाँकि रहेको र विस्तारै यस क्षेत्रमा कार्य गर्दै जाने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु भएको छ । यसको साथै गाउँपालिकामा लैससास परीक्षण वार्षिक रूपमा भएकोले यसको महत्व तथा अवधारणाको बारेमा गाउँपालिकाले अझ गहन तहबाट बुझ्ने अवसर प्राप्त गरेको छ । लैससासमा गाउँपालिकाको स्वःलेखाजोखा अङ्कभार र सुचकहरू मार्फत महशुसिकरण गर्न मद्दत पुगेको छ । यसरी यस गाउँपालिकाको लैससास परीक्षणमा ५ मूल सुचक र २२ वटा उपसुचकका आधारमा हेर्दा संस्थागत व्यवस्था कमजोर नतिजा आएको कारण विशेष गरी कर्मचारी, समिति, उपसमिति, निर्णायक भूमिकामा, कार्यप्रणालीमा समावेशीतामा आधारित प्रतिनिधित्व हुने कार्ययोजना निर्माण गरी निकै काम गर्नु पर्ने देखिन्छ । त्यसै गरी मानव शंसाधन तथा क्षमता विकासमा र सुशासन तथा उत्तर दायीत्व, नीति कानुन तथा योजना मा सामान्य अवस्था रहेको छ भने र सेवा प्रवाहले समग्रमा उत्तम नतिजा हासिल गरेको छ । यसकारण लैससास मैत्री रघुगंगा गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित गर्न आगामी वर्षमा मानव संशासन तथा क्षमता विकासमा प्रोत्साहन गर्ने नीति तथा कार्यक्रम थप गर्नुका साथै नीति कानुन परिमार्जन लगायत वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम मा पुर्नमूल्याङ्कन गरी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणमा वार्षिक कार्ययोजना बनाई आगामी वर्षको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गर्ने गरी यो प्रतिवेदन तयार पारिएको छ । यसरी आगामी दिनमा यस गाउँपालिकामा लैससासको दृष्टिकोणबाट उत्तम गाउँपालिका निर्धारण गर्न गाउँपालिकाले आगामी वर्षको लागि लैससास कार्ययोजना समेत निर्माण गरेको छ ।

१३. अनुसूचीहरू

१३.१. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षणका सुचकहरू र प्रासाङ्क

स्थानीय तह लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण कार्यविधि, २०७७

पाँच वटा मुख्य विषय र सो अनुसार सहयक विषयका सुचकहरूको जम्मा अङ्कभार १०० को विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ। लैससास परीक्षण कार्यविधि, २०७७ लाई राम्रोसँग अध्ययन गरेर मात्र अङ्कन गर्नुपर्ने छ। परीक्षण कार्यशालामा पाँचवटा विषयका लागि पाँचवटै समुह निर्माण गरी परीक्षण गर्नुपर्ने छ।

- स्थानीय सरकारले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु अगाडि लैससासको दृष्टिकोणले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखाजोखा गर्ने गरे/नगरेको।
- स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास (स्थानीय कानून, नीति, आवधिक र वार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्बन्धी कुराहरू समावेश भए/नभएको

नोट : मूल्याङ्कन गर्दा राम्रो अवस्थालाई १ अङ्क, मध्यम अवस्थालाई ०.५ अङ्क र अति कमजोर वा नभएको अवस्थालाई ० अङ्क दिनु पर्नेछ। तल दिएको मूल्याङ्कन हो। समुहमा पहिला सुचकमा छलफल गरी सोको अवस्थाबारे सहमतिमा अङ्क प्रदान गर्नु पर्नेछ।

सुचक नं. १. नीति कानून तथा योजना : अङ्कभार (२०)				
१.१. नीति र कानूनमा समावेशीता अङ्कभार (८)				
सुचक नं.	सुचकहरू	सुचकको अङ्क	प्राप्ताङ्क	प्रमाणिकरणको आधार
१.	स्थानीय तहको नीति तथा कानूनको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यादेशमा लैससासको दृष्टिले सम्पादन गरी कार्यटोली निर्माण पूर्व दस्तावेज समिक्षा गर्दा लैससास दृष्टिकोणले भएको मस्यौदाको विषयवस्तु र शब्द चयन समावेशी र सहभागितामूलक हुने गरे/नगरेको ?	०-१	०.५	कर्मचारी बैठक, ऐन, कानून आदि
२.	स्थानीय सरकाले आफ्ना नीति, कानून, योजना जारी गर्नु भन्दा अगाडि लैससासको दृष्टिले उपयुक्त भए नभएको बारे लेखा जोखा गर्ने गरे/नगरेको	०-१	१	
३.	स्थानीय सरकारको नीति र योजनामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास स्थानीय कानून नीति, आवधिक र वार्षिक योजनामा भएका नीतिहरू) सम्बन्धी कुराहरू समावेश भए/नभएको	०-१	१	बजेट तथा नीति कार्यक्रम
४.	स्थानीय सरकारको महिला र पुरुषको समविकास तथा सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक परीक्षण तथा सामाजिक विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अलग्गै नीतिहरू छन छैनन् (स्थानीय ऐन, कानून, कार्यविधि, निर्देशिकामा खास व्यवस्था गरिएको वा नगरिएको)	०-१	०.५	
५.	स्थानीय तहले कार्यान्वयनमा ल्याएका ऐन, नियम तथा कार्यविधिमा महिला तथा बञ्चितमा परेका समुदाय अर्थात लक्षित वर्गमा हुने सबै प्रकारका विभेद जन्य कार्यहरू रोक्न पर्याप्त प्रावधान व्यवस्था गरिएको छ/छैन ?	०-१	१	ऐन कानून कार्यविधि

६.	सङ्घीय कानूनले व्यवस्था गरे बमोजिम स्थानीय स्तरमा महिला तथा वञ्चितमा परेको समुदाय माथि हुने हिंसा र विभेद उपर सुनुवाई हुने प्रवन्ध मिलाए/नमिलाएको	०-१	०.५	लैङ्गिक हिंसा निवारण समिति भएको
७.	महिला र पुरुषमा श्रमको ज्यालामा विभेद रोक्ने प्रावधान रहे/नरहेको	०-१	१	
८.	स्थानीय तहको नीतिमा रैथाने र आप्रवासी कामदार तथा श्रमजीवि उपर हुने विभेद रोक्ने प्रावधान रहे/नरहेको	०-१	०.५	
जम्मा		८	६	
१.२. योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (अंकभार ८)				
९.	आवधिक योजना र वार्षिक योजना तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि नीति, रणनीति, कार्यक्रम र मानपनयोग्य उपलब्धी लक्ष्य समावेश गरिएको छ/छैन ?	०-१	१	नीति कार्यक्रम र बजेट विनियोजन
१०.	नगरपालिका/गाउँपालिका को स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले बजेट सीमा निर्धारण गर्दा महिला, बालबालिका तथा वञ्चितकरणमा परेको समुहको अवस्था विश्लेषणको आधारमा सो समुहको लागि वा प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने गरी कुल पुँजिगत बजेटको निश्चित प्रतिशत छुट्याउने गरे/नगरेको	०-१	०.५	तोकिएको प्रतिशत नभए पनि केहि रकम विनियोजन गरेको
११	स्थानीय सरकारको योजना सूची लक्षित समुहहरूको सत्रिया सहभागितामा तयार हुने र उनीहरूले छनौट गरेका योजना प्राथमिककरणमा पर्ने गरे/नगरेको (योजना तर्जुमा गर्दा गाउँ बस्तीस्तरबाट आएका योजना कार्यक्रमहरूलाई समेटे नसमेटेको परीक्षण)	०-१	१	बडा स्तरको बैठक र निर्णय
१२	योजना तर्जुमा गर्दा महिला तथा वञ्चितकरणमा परेका समुहहरूको व्यवहारिक र रणनीतिक आवश्यकता पहिचान र परिपुर्ति गर्ने विषयमा छलफल भए/नभएको ?	०-१	१	टोल बडा स्तरीय बैठक
१३	योजना तर्जुमा गर्दा महिला र पुरुष एवम् लक्षित समुहहरूको छुट्टा छुट्टै अवस्था विश्लेषणको आधारमा आवश्यकता पहिचान गरी सो अनुसारको कार्यक्रम तय गर्ने गरिए/नगरिएको (तयारी प्रतिवेदन)	०-१	०.५	
१४	स्थानीय सरकारले दीगो विकासका लक्ष्यहरू विशेष गरेर लक्ष्य नं. ५ लैङ्गिक समानता प्राप्त गर्ने विषयलाई स्थानीयकरण गरी सो अनुसारको बजेट विनियोजन हुने गरे/नगरेको	०-१	१	ऐन कानुन कार्यविधि
१५	स्थानीय तहका योजना महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने गरी बने/नबनेको	०-१	१	योजना बजेट
१६	स्थानीय सरकारका उपभोक्ता समितिहरूमा लक्षित समुहका प्रतिनिधि सहित कम्तीमा ४०% महिलाहरूको सहभागिता भए/नभएको र मुख्य कार्यकारी पद मध्य कुनै एकमा जिम्मेवारी दिए/नदिएको	०-१	१	कतिपय समितिमा महिला अध्यक्ष भएको
जम्मा		८	७	
१.३. बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन (अङ्कभार ४)				
१७	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नु भन्दा अघि समुदायका महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जनजाति, मधेशी, मुस्लिम,	०-१	१	टोल तथा बडा भेला गर्ने

	पिछडावर्ग र दलित लगायतका सबै जातजाति र विपन्न वर्गका समुहहरूसँग बसेर समस्या केलाउने वा विश्लेषण गर्ने गरिए/नगरिएको			गरिएको
१८	स्थानीय सरकारका क्षमता विकास योजनामा लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवम् परीक्षण नियमित रूपमा गर्न बजेटको व्यवस्था गरिए/नगरिएको ?	०-१	१	बजेट निर्माण भएको
१९	परीक्षण पश्चात लैङ्गिक तथा समावेशी विषयमा सुधार गर्न क्षमता विकास कार्ययोजना कार्यान्वयनका लागि पर्याप्त बजेट तथा कार्यक्रम वार्षिक योजनामा समावेश गरिए/नगरिएको ?	०-१	१	बजेट निर्माण भएको
२०	स्थानीय सरकारको बजेट तथा कार्यक्रममा लक्षित समुहहरूको लागि निश्चित प्रतिशत बजेट विनियोजन गरी उनीहरूको हितका कार्यक्रममा समयमै खर्च गरिए/नगरिएको ? (बजेट तथाकार्यक्रम विच भिडान)	०-१	०.५	योजना कार्यक्रम
जम्मा		४	३.५	
सुचक १ को कुल जम्मा		२०	१६.५	
सुचक नं. २. संस्थागत व्यवस्था : (अङ्कभार २०)				
२.१. कर्मचारी पदाधिकारी प्रतिनिधित्व (अङ्कभार ४)				
२१.	स्थानीय सरकारको निर्णायक तहमा (कर्मचारी/पदाधिकारी)महिलाहरूको समानरूपमा ५०/५० प्रतिशत प्रतिनिधित्व रहेको छ/छैन ?	०-१	०.५	कर्मचारीहरू भएको
२२.	स्थानीय सरकारका कर्मचारीहरूको पदपुर्तिको निर्णय गर्दा सबै जातजाति, वर्ग, लिङ्ग र समुदायका बीच समावेशीकरण हुने गरी कर्मचारीको समावेशी समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुन सक्ने रणनीति लिइएको छ/छैन ?	०-१	१	
२३.	स्थानीय सरकारले महिला तथा विशेष समुदायलाई विशेष सेवा प्रदान गर्दा सम्बन्धित समुदायको भाषा, संस्कृति र रहन सहन बुझेको कर्मचारी वा जनप्रतिनिधि समेत समावेश गरेको कार्यटोली वा शाखा मार्फत दिने गरेको /नगरेको ?	०-१	०.५	
२४.	जनप्रतिनिधिहरू तथा कर्मचारीहरूलाई कुनै क्षमता अभिवृद्धिको अवसर प्रदान गर्दा सबैलाई समान अवसर हुने गरी र महिला तथा बञ्चितकरणमा परेको समुदायलाई अग्रभाग प्राप्त हुने गरी सकारात्मक विभेदको नीति लिएको /नलिएको	०-१	०.५	
जम्मा		४	२.५	
२.२.कार्यप्रणालीमा समावेशीता (अङ्कभार ४)				
२५.	महिला र पुरुषबीच असमानता हटाउन तथा सामाजिक समावेशीकरण बढाउनको लागि स्थानीय तहको निश्चित कार्यनीति छ/छैन ?	०-१	०	
२६.	स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक विकास हेर्ने इकाईको व्यवस्था छ/छैन ? (लैङ्गिक विकास डेक्स वा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समिति वा यस्तै कुनै संरचनाको व्यवस्था कार्यशर्त र जिम्मेवारी किटान सहित गरिए/नगरिएको ?	०-१	०.५	
२७.	स्थानीय सरकारबाट कार्यालयमा हुन सक्ने कुनै पनि प्रकारको दुर्व्यवहार, भेदभाव महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि आचार संहिता बनाएर लागु	०-१	०	

	गरिएको छ/छैन ?			
२८.	योजना तर्जुमा समितिलाई सुझाव दिने दस्तावेज तयार गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन समितिमा महिला, बालबालिका तथा अन्य सबै लक्षित समुदायको सक्रिय सहभागिता भए /नभएको र यस समितिले वडा तहमा योजना सम्बन्धी छलफल समावेशी भए/नभएको अनुगमन गरे /नगरेको	०-१	१	
जम्मा		४	१.५	
२.३.समिति उपसमिति र कार्यदलमा प्रतिनिधित्व (अङ्कभार ४)				
२९.	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा बञ्चितकरणमा परेको समुदायबाट महिला र पुरुषको समावेशी प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था रहे/नरहेका ?	०-१	०.५	कानून बमोजिम समावेश गरिएको
३०.	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूमा महिला तथा बञ्चितकरणमा परेको समुदायका प्रतिनिधिहरूले छलफल तथा निर्णय निर्माणमा स्वस्थ ढङ्गले भाग लिन पाए/नपाएको ?	०-१	१	
३१.	स्थानीय तहमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन र समिक्षा सम्बन्धी कार्यमा स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र कार्यदलहरूले महिला तथा बञ्चितकरणमा परेको समुदायको हितहुने गरी विश्लेषण सहित नीतिगत र कार्यगत सुझाव दिने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
३२.	स्थानीय सरकारले गठन गर्ने समिति, उपसमिति र बञ्चितकरणमा परेको समुदायको हित हुने गरी दिइएका नीतिगत र कार्यगत सुझावहरूको कार्यान्वयन हुने गरे/नगरेको ?	०-१	०.५	
जम्मा		४	३	
२.४. वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा समावेशीता (अङ्कभार ४)				
३३.	स्थानीय तहमा महिला विकास, लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध, महिला सीप विकास, नेतृत्व विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि जस्ता विषयमा स्रोत व्यवस्थापनका लागि वार्षिक आर्थिक ऐनमा उल्लेख गरी छुट्टै कोष स्थापना गरिएको /नगरिएको ?	०-१	१	
३४.	के आदिवासी जनजाति, दलित अन्य लक्षित समुहका महिलाहरूको विकास र सशक्तिकरणको लागि बजेटको व्यवस्था भएको छ ? उनीहरूको आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ?	०-१	१	
३५.	के स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक डेक्सको विकास र आवश्यक मानवीय स्रोतहरूको लागि बजेटको व्यवस्था भएको छ ? सो अनुसार कार्यक्रम पहिचान गरिएको छ ?	०-१	०	
३६.	स्थानीय सरकारले समावेशी सूचना प्रणाली व्यवस्थापन गर्न बजेटको व्यवस्था गरे/नगरेको र कम्प्युटरकृत लेखा प्रणालीले समावेशी क्षेत्रमा भएको बजेट तथा खर्च सम्बन्धी सूचना दिने वा नदिने/गरेको ।	०-१	०.५	सुत्रबाट प्राप्त
जम्मा		४	२.५	
२.५. तथ्याङ्क सङ्कलन तथा व्यवस्थापन (अङ्कभार ४)				

३७.	के स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभुत खण्डकृत सूचना तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अध्यावधिक गर्ने गरेको छ ? (लिङ्ग, उमेर, जात र आर्थिक स्थिति आदि नगर/गाउँपालिका प्रोफाइल)	०-१	१	
३८.	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका समुदायस्तरका आधारभुत सूचना तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा बेरोजगार तथा गरिबको पहिचान गरी छुट्टा छुट्टै नक्साङ्कन गर्ने गरे/नगरेको (नगर/गाउँपालिका प्रोफाइल)	०-१	१	
३९.	के स्थानीय सरकारले आफ्नो पार्श्वचित्रमा आधारित खण्डीकृत तथ्याङ्क र सूचनालाई आधार मानि स्थानीय विकास योजना तर्जुमा गर्ने गरेको छ ?	०-१	१	
४०.	स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका सामाजिक सुरक्षा भक्ता पाउनेहरु र पञ्जिकरणको अभिलेख व्यवस्थापन तथा तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
जम्मा		४	४	
सुचक नं. २ को कुल जम्मा		२०	१३.५	
सुचक नं. ३. मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास (अङ्कभार २०)				
३.१. मानव शंसाधन तथा क्षमता विकास (अङ्कभार ८)				
४१.	लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार गरे/नगरेको र छुट्टै शिर्षकमा बजेट विनियोजन भए/नभएको साथै यस्ता रकम खर्च गर्ने कार्यविधि स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा आए नआएको ?	०-१	०.५	
४२.	स्थानीय सरकारका पदाधिकारी/कर्मचारीहरुले लैङ्गिक तथा समावेशी विकास, लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी तालिम लिएका छन् वा छैनन् र तालिम कार्यक्रममा लक्षित समुह तथा अन्य सबै महिला र पुरुषको समान सहभागिता र उपस्थिति सुनिश्चितता गरिएको थियो वा थिएन ?	०-१	१	
४३.	तालिमका विषय वस्तुको प्रस्तुतिकरणमा लैङ्गिक सम्बेदनशील भाषाको प्रयोग र महिलाका आवश्यकता समेटिएको र तालिमको गुणस्तर, सेवा सुविधा सम्बन्धमा पृष्ठपोषण लिने गरिएको छ/छैन ?	०-१	१	
४४.	महिला तथा लक्षित समुहका पदाधिकारीहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि निर्दिष्ट कार्यक्रमहरु (प्राविधिक तालिम, क्षमता विकास, नेतृत्व विकासको तालिम, भ्रमण छन्/छैनन् ? सो अनुसारको बजेट विनियोजन गरिएको छ/छैन ?	०-१	१	
४५.	के स्थानीय सरकारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्बन्धी तालिम दिन तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सक्ने यथेष्ट मानवीय स्रोत छन् ? (विषयगत तालिम प्राप्त जनशक्ति संख्या)	०-१	१	
४६.	के स्थानीय सरकारमा मानव शंसाधन विकास केन्द्र वा शाखा वा एकाइको व्यवस्था छ ?	०-१	०	
४७.	महिला र वञ्चितकरणमा परेको समुदाय लक्षित लोक सेवा आयोग पूर्व तयारी कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम रहे/नरहेको र कार्यान्वयन भए नभएको ?(सञ्चालित तालिम कार्यक्रम संख्या र उपस्थित)	०-१	०	
४८.	महिला विकासका लागि भएका बेइजिङ्ग घोषणा पत्रका १२ वटा प्रतिबद्धताहरुका बारेमा स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरु वा कर्मचारीहरुलाई जानकारी छ ? सोको लागि अभिमुखिकरण गरिएको छ ? (०-१	०.५	

	कार्यक्रम संख्या उपस्थित)			
जम्मा		८	५	
३.२. अनौपचारिक मूल्य, मान्यता (अङ्कभार ४)				
४९.	महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरु र सो अनुसारको बजेट विनियोजन कार्यक्रम समयमा नै सम्पन्न गरेको छ ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	०-१	१	
५०.	लैङ्गिक हिंसा रहित नगर/गाउँपालिका घोषणा गरेको छ ? (घोषणा गरेको मिति) र महिला हिंसा विरुद्ध सुन्य सहिष्णुता अपनाएको छ (घटेका घटना र लिइएका निर्णयहरु)	०-१	०	
५१.	स्थानीय सरकारले महिला विरुद्ध सबै खाले हिंसा निर्मूल गर्ने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने गरेको छ ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति तथा निर्णय पुस्तिका)	०-१	१	
५२.	के स्थानीय सरकारले समाजमा रहेका विभिन्न कुसंस्कार जस्तै (जातिगत छुवाछुत, छाउपडि, बाल विवाह, बहु विवाह, दाइजो आदि जस्ता समाजिक कुरीति हटाउन कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने गरेको छ ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति विवरण)	०-१	१	
जम्मा		४	३	
३.३. कानुनी साक्षरता (अङ्कभार ४)				
५३.	स्थानीय तहका महिला तथा समावेशी समूहबाट निर्वाचित भएका समेत जनप्रतिनिधिहरु र पालिकामा कार्यरत कर्मचारीलाई नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, कर्मचारी समायोजन ऐन, मुलुकी संहिता, विषयगत कानुनहरु, पालिकाले जारी गरेका कानुनहरु र अन्य प्रचलित महत्वपूर्ण कानुनहरुको बारेमा अभिमुखीकरण गर्ने गरे/नगरेको ?	०-१	०.५	
५४.	स्थानीय तहका कार्यपालिका सदस्यहरु, सभाका सदस्यहरु र पालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत लगायत सबै शाखा प्रमुखहरुलाई कानुनको मस्यौदा तर्जुमा सम्बन्धी प्रक्रिया र समाधान गर्न मूल समस्या तथा सवाल लगायत मुख्य विषयवस्तुका सम्बन्धमा समय समयमा अभिमुखीकरण गर्ने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
५५.	के महिलाहरुको लागि कानुनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालित भएका छन् ? (जस्तै : कानुनी हक अधिकार, एकल महिला र मानव बेचबिखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिंसा विरुद्धका कार्यक्रम आदिको अनुशिक्षण)	०-१	१	
५६.	महिलाहरुको लागि सञ्चालित कानुनी शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालनबाट के उनीहरु लाभान्वित भएका छन् ? (जस्तै : कानुनी हक अधिकार, एकल महिला र मानव बेचबिखन विरुद्ध कार्यक्रम, छाउपडी प्रथा विरुद्ध कार्यक्रम, यौनहिंसा विरुद्धका कार्यक्रम आदिको अनुशिक्षण र यसको असर)	०-१	०.५	
जम्मा		४	३	

३.४. विपद् व्यवस्थापनमा समावेशीता (अङ्कभार ४)				
५७.	स्थानीय सरकारले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड, रणनीति, कार्यनीति सहितको कार्यविधि स्वीकृत गर्दा महिला तथा वञ्चितकरणमा परेको समुदायसँग परामर्श गरे/नगरेको र यस्ता दस्तावेजमा सिमान्तकृत वर्ग र समुदायलाई लक्षित गरी विशेष राहत र महिला पुरुषलाई अलग अलग संरक्षणको प्रावधान रहे/नरहेको ?	०-१	१	
५८.	स्थानीय स्तरको विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्क, नक्साङ्कन तथा व्यवस्थापन गर्दा लाभान्वित समुहमा महिला तथा वञ्चितकरणमा परेको समुदाय समेतको खण्डीकृत तथ्याङ्क राखी आपतकालीन कार्य सञ्चालन तथा राहत वितरण गर्ने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
५९.	समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्दा लाभान्वित समुहमा महिला तथा वञ्चितकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा उनीहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी गर्ने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
६०.	विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत परिचालन गर्दा महिला तथा वञ्चितकरणमा परेको समुदाय समेतको सहभागितामा निर्णय गर्ने गरे/नगरेमा ?	०-१	०.५	
जम्मा		४	३.५	
३ नं को कुल जम्मा		२०	१४.५	
४. सेवा प्रवाह (अङ्कभार २०)				
४.१. पूर्वाधार विकास (अङ्कभार ४)				
६१.	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा अन्य संरचना निर्माणको लागि ड्रइङ डिजाइन, लागत अनुमान तयार गर्दा संरचना निर्माण भएपछि महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिले निर्वाध प्रयोग गर्न सकिने गरी लैङ्गिक, बाल, अपाङ्ग मैत्री र संवेदनशील संरचनाको प्रावधान सहित हुने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
६२.	स्थानीय तहका भवन, भौतिक पूर्वाधार तथा संरचनाहरू, शिक्षा, स्वास्थ्य र अन्य सामाजिक पूर्वाधार सम्बन्धी भवन र अन्य संरचनाहरू निर्माण गर्दा महिला अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्री युक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी निर्माण गरिएको छ/छैन ?	०-१	१	
६३.	स्थानीय तहले १५०० वर्गफिट भन्दा बढी प्लानिङ क्षेत्रफल भएका निजी तथा सार्वजनिक भवन तथा संरचना निर्माण सम्बन्धी नक्सा स्वीकृत गर्दा महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा बालमैत्री युक्त दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त हुने गरी संरचना तयार गर्न निर्देशन दिने गरिएको छ/छैन ?	०-१	०.५	
६४.	स्थानीय तहले महिला तथा वञ्चितकरणमा परेको समुदायलाई लक्षित गरी परम्परागत तथा आधुनिक उर्जा (जन विद्युत, विभिन्न बैकल्पिक उर्जा स्रोतबाट हुने उर्जा, सुधारीएको चुलो आदी) को प्रयोग गर्न सकारात्मक वातावरण र प्रोत्साहन गर्ने आयोजनाहरू रहे/नरहेको ?	०-१	१	
जम्मा		४	३.५	

४.२. प्रजनन स्वास्थ्य (अङ्कभार ४)				
६५.	गर्भवती महिलालाई जोखिमयुक्त, खतरायुक्त काममा नलगाउने गरी वार्षिक नीति र कार्यक्रममा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति र कार्यक्रम समावेश भए/नभएको ?	०-१	१	
६६.	स्थानीय तहको कार्यालय, अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकी र सम्भव भएका सार्वजनिक स्थलहरूमा बच्चलाई स्तनपानका निमित्त अलग्गै कक्ष र समयको व्यवस्थापन र सो को व्यवस्थापन गरिएको छ/छैन ?	०-१	०.५	
६७.	परिवार नियोजन, मातृ शिशु कल्याण, विस्तारित खोप, पोषण, जनसंख्या शिक्षा र जनस्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम लगायत महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधार सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ/छैन ?	०-१	१	
६८.	महिला, गरिब, निमुखा र वञ्चितकरणमा परेका व्यक्तिहरूको स्वास्थ्य विमा गर्न सहजिकरण र सहयोग गर्ने कार्यक्रम र बजेट भए/नभएको ?	०-१	१	
जम्मा		४	३.५	
४.३. शिक्षा कार्यक्रम (अङ्कभार ४)				
६९.	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका विद्यालय जाने उमेरका सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराउने प्रवन्ध मिलाए/नमिलाएको ?	०-१	१	
७०.	स्थानीय तहले आफ्नो पालिका भित्रका आर्थिक अवस्था कमजोर भएका परिवारका बालिका तथा वञ्चितकरणमा परेका समुदायका सबै बालबालिकाहरूलाई दिवा खाजा, निशुल्क पाठ्यपुस्तक र शैक्षिक सामग्री तथा पोषाक उपलब्ध गराउन छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरी निश्पक्ष वितरण हुने प्रवन्ध मिलाए/नमिलाएको	०-१	१	
७१.	अशिक्षित महिलाहरूको लागि शिक्षा सम्बन्धी विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालित भए/नभएका ? (जस्तै : अविभावक शिक्षा, प्रौढ तथा किशोरी कक्षाहरू, साथी शिक्षा, कार्यमूलक प्रौढ शिक्षा, बच्चा देखि बच्चा कक्षा आदि कार्यक्रम संख्या र पटक तथा सहभागी संख्या)	०-१	१	
७२.	विद्यालयमा छात्र र छात्राको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालय, किशोरी छात्राको लागि सेनेटरी प्याड र यौन शिक्षा तथा सहजिकरण कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
जम्मा		४	४	
४.४. खानेपानी तथा सरसफाइ (अङ्कभार ४)				
७३.	नगर/गाउँपालिका मा सफा पिउने पानी, सफसँग हात धुने व्यवस्था, महिला र पुरुषका लागि अलग्गै शौचालयको व्यवस्था र स्यानीटाइजरको उपयोग गर्ने प्रवन्ध भए/नभएको ?	०-१	०.५	
७४.	स्थानीय तहको आयोजना तथा स्थानीय महिलाहरूको सक्रिय सहभागितामा वडा वडामा खुला दिशामुक्त, पालिका, घरघरमा शौचालय, डाँडा र गौडामा पोखरी, टोल सफाइ अभियान जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे/नगरेको ?	०-१	०.५	
७५.	कुहिने र नकुहिने घरायसी फोहोर छुट्याउने व्यवस्था, फोहोर संकलन तथा विसर्जन, घरघरमा भान्साको फोहोर र पानीबाट करेसावाली तथा गमला र फुलबारी जस्ता कार्यक्रममा महिला र पुरुषको समान सहभागिता हुनुपर्ने	०-१	१	

	जस्ता चेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे/नगरेको ?			
७६.	महिलाहरु बढीमात्रामा संलग्न हुने कार्यमा सफापानीको सहज व्यवस्थाका लागि स्थानीय महिलाहरुको सक्रिय सहभागितामा आकासेपानी संकलन र भण्डारण, परम्परागत इनार र क्वाको पुर्नजिविकरण र रिचार्जिड कार्यक्रम सञ्चालन हुने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
जम्मा		४	३	
४.५. स्वरोजगार तथा आय आर्जन र बजार व्यवस्थापन (अङ्कभार ४)				
७७.	स्थानीय सरकारको योजना तर्जुमा गर्दा बेरोजगार तथा गरीबीको नक्साङ्कनको समेत आधार लिई महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ हुने स्वरोजगारमूलक, आयमूलक र सीपमूलक कार्यक्रमहरु राख्ने र वार्षिक बजेटमा समावेश गरी कार्यान्वयन गरिएको छ/छैन ?	०-१	१	
७८.	स्थानीय सरकारले स्वरोजगार तथा वैदेशिक रोजगारीमा जाने महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको क्षमता विकासको लागि कार्यक्रमहरु तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरे/नगरेको ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	०-१	१	
७९.	ग्रामीण महिला प्राविधिकहरु (पशु सेवा, कृषि, स्वास्थ्य र पूर्वाधार सम्बन्धी प्राविधिक) र सामाजिक परिचालक तयार गर्ने गरे /नगरेको ? (मनोनयन, नियुक्ति वा गठन र तालिम सम्बन्धी सुचकांक)	०-१	०.५	
८०.	गरिब तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायको पहुँच र क्रयशक्ति अनुरूप सुपथमूल्य सहकारी पसलहरुको व्यवस्थापनमा पालिकाको कार्यक्रम कार्यान्वयन भए /नभएको ?	०-१	०.५	
जम्मा		४	३	
४ नं सुचकको कुल जम्मा		२०	१७	
५. सुशासन तथा उत्तरदायित्व (अङ्कभार २०)				
५.१. सुशासन (अङ्कभार ४)				
८१.	स्थानीय तहले स्थानीय सेवा प्रवाह, विकास निर्माण र स्थानीय शासनका विषयमा कार्यपालिका तथा सभाबाट नीति, कानुन जारी गरी सोही कानुन बमोजिम सम्बन्धित अधिकारीबाट निर्णय गरी कामकाज गर्ने गरेको वा तदर्थ निर्णय गरी कामकाज हुने गरेको ।	०-१	१	
८२.	स्थानीय तहले विधिको शासन, व्यापक जनसहभागिता, भ्रष्टाचार विरुद्ध शुन्य सहनशीलता, सेवा प्रवाहमा निष्पक्षता र महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेको समुदायलाई अधिकार जस्ता नीति कार्यान्वयनमा ल्याए/नल्याएको ?	०-१	१	
८३.	महिला विकासका लागि भएका वेइजिडग घोषणा पत्रका बाह्रवटा प्रतिवद्धताहरुका क्षेत्रमा कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ ? (कार्यक्रम संख्या र उपस्थिति)	०-१	०	
८४.	संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय बाल अधिकार महासन्धी १९८९ मा गरिएको प्रतिवद्धता कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरुमा रकम विनियोजन गरी कार्यक्रमहरु समयमा	०-१	०	

	सम्पन्न गरेको छ ?			
जम्मा		४	२	
५.२. उत्तरदायित्व र जवाफदेहीता (अङ्कभार ४)				
८५.	स्थानीय सरकारले नियमित रूपमा कार्यक्रमको सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण गर्ने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
८६.	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा वञ्चितकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायका सदस्यको उपस्थिति रहने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
८७.	स्थानीय सरकारले गर्ने सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई नियमित पत्रकार भेटघाट र सूचनाको सार्वजनिकीकरण कार्यक्रममा वञ्चितकरणमा परेका व्यक्ति तथा समुदायको तर्फबाट स्थानीय सरकारले लिएको नीति तथा कार्यक्रम र सो को कार्यान्वयनका विषयमा आवाज उठ्ने गरे/नगरेको र यसरी उठेका प्रश्न उपर स्थानीय सरकारबाट सम्बोधन हुने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
८८.	स्थानीय सरकारका जनप्रतिनिधिहरु र कर्मचारीको आचार संहिता स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याय/नल्याएको ?	०-१	१	
जम्मा		४	४	
५.३. सूचना तथा सञ्चार (अङ्कभार ४)				
८९.	स्थानीय सरकारले नियमित रूपमा समर्ग वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमको सार्वजनिक गर्ने गरे/नगरेको र महिला, बालबालिका र आदिवासी जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, ज्येष्ठ नागरिकलाई लक्षित गरेर राखेको कार्यक्रम तथा बजेट सरोकारवालाले थाहा पाउने गरी सार्वजनिक गरे/नगरेको ?	०-१	१	
९०.	स्थानीय सरकारले स्थानीय सूचना स्थानीय भाषामा प्रवाह तथा प्रशारण गर्ने गरे/नगरेका ?	०-१	०.५	
९१.	के स्थानीय सरकारले स्थानीय रेडियो, एफएम र छापा माध्यमद्वारा समावेशीकरण तथा लैडिगक समानता सम्बन्धी सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्ने गरेको छ ?	०-१	१	
९२.	के स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका सबै जनजाती विपन्न वर्ग (आदिवासी जनजाति, दलित, मधेशी, मुस्लिम, पिछडावर्ग अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरु, ज्येष्ठ नागरिक लगायत अन्य) लक्षित समुहहरुको सूचना, शिक्षा तथा सञ्चार सम्बन्धी कार्यक्रमको प्रवाहबाट यी वर्गहरुको जनचेतनामा वृद्धि भएको छ ? आधार तथ्याङ्कसँग समेत तुलना गर्न सकिने ?	०-१	१	
जम्मा		४	३.५	
५.४. अनुगमा तथा मूल्याङ्कन (अङ्कभार ४)				
९३.	के कार्यक्रम तथा परियोजना कार्यान्वयनबाट सम्बन्धित समुदायले पूरा लाभ	०-१	०.५	

	लिन सकेको छ ?			
९४.	के स्थानीय सरकारले सञ्चालन गरेको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास सम्बन्धी कार्यक्रमको सञ्चालनबाट सरोकारवालालाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव विश्लेषण गर्ने गरिन्छ ?	०-१	०.५	
९५.	के स्थानीय, सरकारको समीक्षा बैठकमा महिला, बालबालिका, सबै जानजातिका विपन्न वर्ग (आदिवासी जनाजाति, दलित, मधेशी, मुशिलम, पिछडावर्ग) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, ज्येष्ठ नागरिक लगायतलाई लक्षित कार्यक्रम माथि छलफल गर्ने गरेको छ ?	०-१	१	
९६.	के अनुगमन तथा मूल्याङ्कनबाट सिकेका, पाठहरु कार्यक्रम वा योजना तयार गर्दा समावेश गर्ने गरिन्छ ?	०-१	१	
जम्मा		४	३	
५.५.समन्वय र सम्बन्ध बिस्तार (अङ्कभार ४)				
९७.	स्थानीय तहले संघ र प्रदेश सरकारहरुले तय गरेका नीति, कानुन तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा सहकार्य, समन्वय र सहजिकरण गर्ने गरे /नगरेको ?	०-१	१	
९८.	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरु बीच सञ्जाल बनी कार्यगत छलफल तथा यस क्षेत्रको विकासको लागि नियमित रुपमा कार्य हुने गरे/नगरेको ?	०-१	१	
९९.	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरु बीच कार्यगत संयन्त्र (सञ्जाल) का प्रतिनिधिहरुलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्बन्धी क्षमता विकास तालिमहरु प्रदान गर्ने गरे /नगरेको ।	०-१	१	
१००.	महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन महासन्धि कार्यान्वयनका लागि तयार गरिएको राष्ट्रिय कार्ययोजना र संयुक्त राष्ट्रसंघीय सुरक्षा परिषदबाट पारित प्रस्ताव नम्बर १३२५ र १८२० को कार्यान्वयन राष्ट्रिय कार्ययोजना, मानव अधिकार कार्ययोजना तथा छुवाछुत विरुद्धको कार्ययोजनामा स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी भनी उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरुमा रकम विनियोजन तथा कार्यान्वयन गर्ने गरे/नगरेको ?	०-१	०	
जम्मा		४	३	
सूचक नं ५ को जम्मा		२०	१५.५	
कुल जम्मा (१ देखि १०० सम्मको)		१००	७७	

१३.२.लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण कार्यशालाका केहि झलकहरु :

१३.३ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण कार्यशालाका केहि उपस्थिति :

ईजोरा नेपाल प्रा.लि.
काठमाडौं
जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूका लागि
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण त्रैमासिक कार्यक्रम कार्यशाला
मिति : २०८२ पौष ०३ देखि ०८ गते
रघुगंगा गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय मौवाफोट, म्याग्दी
सहभागीहरूको हाजिरी

क्र.सं.	नाम वर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.	दस्तावेज	
					७ गते	८ गते
१)	श्री अरुन्धती कुमारी		अध्यक्ष	९८५९०४६२८०	अवभाषण	अवभाषण
२)	श्री अरु कुमारी पुन		उपअध्यक्ष			
३)	श्री सुनिल खड्का		सदस्य			
४)	श्री प्रदिप शर्मा		सदस्य	९८२२२२८२८७		
५)	श्री सुनिल खड्का		सदस्य	९८५६६६०४५९		
६)	श्री सुनिल खड्का		सदस्य	९८५६६६०४५९		
७)	श्री सुनिल खड्का		सदस्य	९८५६६६०४५९		
८)	श्री सुनिल खड्का		सदस्य	९८५६६६०४५९		
९)	श्री सुनिल खड्का		सदस्य	९८५६६६०४५९		
१०)	श्री सुनिल खड्का		सदस्य	९८५६६६०४५९		

१)							
१०)	अरुन्धती कुमारी	रघुगंगा - ०३ पिपले	उपअध्यक्ष	९८५६६२४६२८			
११)	श्री अरु कुमारी पुन	रघुगंगा - ०३ पिपले	उपअध्यक्ष	९८५६६२४६२८			
१२)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
१३)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
१४)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
१५)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
१६)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
१७)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
१८)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
१९)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
२०)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
२१)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
२२)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
२३)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			
२४)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८			

२५)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
२६)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
२७)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
२८)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
२९)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
३०)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
३१)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
३२)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
३३)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
३४)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		
३५)	श्री सुनिल खड्का	रघुगंगा - ०३ पिपले	सदस्य	९८५६६२४६२८		